

BUDSKABET

Fordybelse Analyse Inspiration

3/2021

TEMA:
DER ER JO SÅ MANGE MENINGER ...

6

Gud taler klart til os gennem Bibelen

10

Hvad står fast, og hvad gør ikke?

32

Nådemiddelkristendom

BUDSKABET

WWW.BUDSKABET.DK

Nr. 3/2021. Årgang 157
ISSN 0901-4802
ISSN 2446-404X (Budskabet online)
Budskabet udkommer fem gange om året, næste gang den 1. oktober.

LAYOUT

Amalie Puggaard Poulsen

FORSIDEFOTO

iStockPhoto

TRYK

Jørn Thomsen Elbo A/S

ABONNEMENT

Papirudgave med fri netadgang: 330 kr.
(unge under 30: 190 kr.)
Kun netabonnement: 190 kr.
(unge under 30: 110 kr.)
Gaveabonnement: 190 kr. for papir-
udgave, 110 kr. for netudgave
Gebyr for udlandsabonnement: 50 kr.

UDGIVER OG EKSPEDITION

Luthersk Mission (LM)
Industrivænget 40, 3400 Hillerød
tlf. 4820 7660, dlm@dml.dk
www.dlm.dk

MAIL- OG ADRESSEÆNDRING

LM får *ikke* automatisk besked, når du flytter eller ændrer mailadresse eller efternavn. Giv derfor altid selv besked, når dine kontaktoplysninger ændres. Det er vigtigt, så både *Budskabet* og betalingsopkrævning når frem til rette sted.

REDAKTØR

Ole Solgaard
Enggårdsvej 39, Kragelund, 8723 Løsning
tlf. 2327 1253, os@dml.dk

REDAKTIONSUDVALG

Alex Dahl Karlsen
cand.scient.pol., Tarm
alex.dahl.karlsen@gmail.com

Anton Bech Brauner
stud.theol. og prædikant, København,
a_brauner@hotmail.com

Helene Schou Andersen
læge, Kolding
helene@ksandersen.dk

Ruth Vatne Rasmussen
hjemmegående/legestuesekretær, Silkeborg
vatnerasmussen@gmail.com

Steffen Juul Pedersen
sælger, Haderslev
steffenjuul@outlook.com

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter, men redaktionen er ved deres optagelse ansvarlig for, at holdninger og synspunkter må kunne rummes inden for det, som Luthersk Mission (LM) står for.

FORDYBELSE i bibelsk og luthersk tro

ANALYSE af tidens strømninger

INSPIRATION til kristent liv og mission

LEDER

- 04 Historien går fremad
– men ikke, som du tror
Anton Bech Braüner

TEMA:**DER ER JO SÅ MANGE MENINGER ...**

- 06 Gud taler klart til os gennem Bibelen
Kristoffer H. Enevoldsen
- 10 Hvad står fast, og hvad gør ikke?
Carsten Hjorth Pedersen
- 14 Åndsmagterne
Bente Graugaard Nielsen
- 15 Den nødvendige rummelighed
og fasthed
Henrik Nymann Eriksen

HORISONT

- 20 Tilbage til fællesskabet
- 21 Ønsker du genoplivning ved hjertestop?

FOR TROEN

- 22 En kongelig myndighed
Kasper Andreas Bergholt
- 26 Søndag – ugens sejrsmiddag!
Samuel Vigilius Kjølner-Hansen

ANDRE ARTIKLER

- 28 En duft af bryllupsrejse i Tredje Mosebog
Christian Canu Højgaard
- 32 Nåde-middelkristendom
Jan Bygstad

BØGER

- 36 40 forretter til fasten
- 37 Skrift og tradition
- 38 Sådan når vi Vesten igen

Når vi skal elske og rumme andre mennesker, er det væsentligt, at vi ikke udsletter os selv og det, vi selv står for og er overbevist om. Vi bliver nødt til at stå ved vores overbevisning, hvis ikke relationen skal dø indefra

LEDER

Historien går fremad – men ikke, som du tror

AF ANTON BECH BRAÜNER

Tiden er gennemsyret af en forventning om, at fremskridtet er kommet for at blive.

Anton Bech Braüner

Det er en gennemtrængende og vedholdende fortælling i vores tid, at historien bevæger sig fremad. Når debattører pointerer, at ”vi altså lever i år 2021,” og siger, at modparten hænger fast i fortiden, har de vundet enhver diskussion. For tiden er gennemsyret af en forventning om, at fremskridtet er kommet for at blive. Mennesket lærer af sine fejl, og derfor bliver dagen i morgen bedre end dagen i går.

Men grundlæggende er det en gudløs fortælling: Mennesket er helten, der med sin kløgt og sine evner overkommer ondskaben og dårligheden i verden, og Gud er reduceret til at være en bagstræberisk stakkel, der forgæves forsøger at spænde bremseklodserne, mens fremskridtet ruller afsted mod evig udvikling. Måske kunne Gud give mening i gamle dage, men jo flere videnskabelige svar fremskridtet bringer, des mindre behov har vi for Gud, må vi forstå.

Udviklingen skyldes Gud

Min hensigt med denne artikel er ikke så me-

get at trække i nødbremsen i håb om at standse al udvikling. For selvom fortællingen om evigt fremskridt vitterligt savner et virkelighedstjek, så er der faktisk flere ting at glæde sig over, når vi betragter verdens udvikling.

I dag er børnedødeligheden lavere end nogensinde før,¹ og inden året er omme, har de fleste af os fået et skud vaccine i armen som et håndfast bevis på videnskabens succes. Teknologi har indtaget vores hjem og gjort vores hverdag lettere. Det er en udvikling, vi må hilse velkommen.

Men fortællingen om evig fremgang tager fejl, når den vil gøre mennesket til helten i historien og få os til at tro, at udviklingen fjerner vores behov for Gud. Helten i historien burde være Gud, for det er ham, der har gjort den teknologiske udvikling mulig.

Som Martin Luther skriver i Den Lille Katekismus, er det i sidste ende Gud, der giver ”klæder og sko, mad og drikke, hus og hjem, ægtefælle og børn, marker, dyr og alt godt, som er nød-

Selvom udviklingen på mange måder viser menneskehedens kreativitet og skabertrang, har udviklingen det også med at afsløre og forstærke menneskets mørkeste sider

vendigt for mig,” for det er ham, der opretholder mennesker og gør os i stand til at gøre alt godt.

Derfor burde den teknologiske udvikling få os til at takke Gud mere end nogensinde, når vi ser, at det i sidste ende er hans godhed, der møder os, når han velsigner os med langt flere gadgets, end vi trænger til.

Ikke al udvikling er fremgang

Fremskridtsfortællingen tager også fejl på en anden måde. Hvis vi skal være helt ærlige, er det nemlig ikke al udvikling, der er et skridt fremad. Selvom udviklingen på mange måder viser menneskehedens kreativitet og skabertrang, har udviklingen det også med at afsløre og forstærke menneskets mørkeste sider.

De sociale medier har gjort det muligt at holde kontakt med dem, vi bor på afstand af. Men de har også været med til at skabe et råt debatmiljø, forstærket dårligt selvværd hos unge og gjort, at de fleste af os sidder med snuden dybt begravet i vores telefoner i stedet for at kigge op og bruge tid på den ”næste”, der febrilsk prøver at komme i kontakt med os.

Og nok var det industrialiseringen, der gav os fornøjeligheder som opvaskemaskiner og dåsemad. Men i sidste ende var det også industrialiseringen, der gav os Holocaust. Den polske sociolog Zygmunt Baumann har påpeget, at der ingen modsætning er mellem Holocaust og ”den moderne civilisation og alt, hvad (vi gerne

vil tro, at) den står for.”² Den systematiske henrettelse af jøderne under 2. verdenskrig havde en organisering og systematik, der ville gøre enhver fabriksejer stolt. Hvis det da altså ikke lige var, fordi den også afslørede en dyster side af mennesket.

Holocaust har som det moderne syndefald punkteret enhver naiv forestilling om endeløs udvikling mod en solbeskinnet fremtid. Ligesom udviklingen har forstærket de bedste sider af menneskeheden, har den også intensiveret de værste.

Grund til fremtidstro

Men selvom verdenshistorien måske ikke går fremad i en lige linje, er der god grund til at være fuld af tro på fremtiden som kristen. Ikke så meget på grund af den teknologiske udvikling. Den skal nok fortsætte med at gøre vores liv både lettere og mere plagsomt og pinefuldt. Nej, vi har grund til fremtidstro, fordi Gud er i fuld gang med at føre historien fremad mod sit endemål, hvor han vil genoprette sit fredsrige med evig glæde.

Som kristne er vi børn af en anden tid – fremtiden. Vi tilhører ikke ”denne verdens tidsalder” (Ef 2,2), der begyndte ved syndefaldet og kommer til at få en brat afslutning, når Jesus kommer igen for at sætte en stopper for uretfærdigheden i verden. Vi tilhører den fremtid, der begyndte i Kristus (Ef 2,7). Lad os se frem mod den med forventning. ■

-
- 1 Alene i min levetid er børnedødeligheden på verdensplan ifølge WHO faldet med hele 60 %
 - 2 *Modernitet og Holocaust*, Hans Reitzels Forlag 2001, s. 25

TEMA

Gud taler klart til os gennem Bibelen

AF KRISTOFFER H. ENEVOLDSEN

Giver det mening at fastholde, at Skriften er klar?

Hvilke indvendinger møder vi i dag imod denne tanke?

Hvordan kan vi egentlig få klarhed over meningen i en bibeltekst?

Kristoffer H. Enevoldsen,
f. 1990

Frimenighedspræst i Aroskirken og redaktør af TilLiv.dk
khe@dlm.dk

Det kan være svært at finde vej i mange spørgsmål, ikke mindst når det drejer sig om kristen tro. Nogle giver op eller bliver ligeglade med afklaringen: "Jeg er jo ikke teolog, så det ved jeg ikke noget om, og der er jo så mange forskellige meninger om det ..."

Så hvad er egentlig vores fundament for at tale sandt om Gud og troen? En del af fundamentet er, at Bibelen faktisk taler klart. Et provokerende udsagn i vores tid, ja.

I klassisk-luthersk teologi fremhæver man en række kendetegn på Bibelens *autoritet*: Skriften er *nødvendig* for at kende Gud og blive frelst, og den taler *sandt*, *tilstrækkeligt*, *klart* og *virkningsfuldt*.

Her er det Skriftens *klarhed*, der skal under lup. For hvorfor kan vi overhovedet tale om, at Skriften er klar? Og hvad mener vi så med, at den er klar? Hvilke indvendinger møder vi i dag imod

denne tanke? Kan jeg overhovedet have vished om, hvad der egentlig menes med det, der står i Bibelen?

En klar Gud

Bibelens Gud er en personlig Gud, der indgår i en samtale med sin skabning. Fordi vores evne til at kommunikere har sit ophav i, at vi er skabt i den treenige Guds billede, så må Gud også selv evne det. Det giver ikke mening, at mennesker formår at skrive forståelige love, litterære mesterværker og kærestebreve, men at han ikke selv kan. Og hvis Gud kan, og hvis han har noget på hjerte til de skabninger, han elsker, følger det deraf, at han kommunikerer dette klart. Hvis ikke, ville han jo være forvirringens gud.

Skriftens klarhed hænger også sammen med de andre egenskaber ved Guds ord. Hvis Guds ord er *nødvendig* for at lære Gud at kende, må

det være *klart*, så vi kan bruge det. Har det *autoritet*, må det være *klart*, så vi kan *forstå* det. Er det *tilstrækkeligt* til at kende Gud og blive frelst, må det være *klart*, så det ikke behøver supplement af en ufejlbarlig udlægger. Ja, er det *virksomt*, må det være *forståeligt*, for ellers bliver det ren magi.

Skriftens klarhed grundes dog ikke kun på teologiske tankeslutninger, men på Guds ords eget (og klare!) vidnesbyrd: "Dine ord er en lygte for min fod, et lys på min sti" (Sl 119,105). Guds ord lyser til vejledning og hjælp. Bibelen er ikke en kilde til mørke og forvirring; den er i stedet deres modgift: "Dine ord giver lys, når de åbner sig, og giver de uerfarne forstand" (Sl 119,130). Selv den simple kan få forstand af Guds ord.

Vi møder også tanken i Femte Mosebog 30,11-14, hvor Gud italesætter, at budskabet er forståeligt:

"For det, jeg i dag befaler dig, er dig hverken *ufatteligt* eller *fernt*. Det er ikke i himlen, så man måtte sige: »Hvem vil stige op til himlen og hente det ned til os ... Nej, ordet er dig ganske nær, i din mund og i dit hjerte, så du kan følge det."

Og Jesus og apostlene forudsætter det samme. Igen og igen henviser Jesus til Skrifterne (vores Gamle Testamente, GT) som noget forståeligt, når han spørger: "Har I ikke læst ..." (Matt 12,3.5; 21,42), hvorefter han revser de skriftkløge for at have lagt til, trukket fra eller forvrænget det, der i sig selv var klart.

Apostlene antager, at de bliver forstået (2 Kor 1,13. 1 Joh 5,13), og de opmuntrer til højtlesning af GT's skrifter (1 Tim 4,13). Adresseringen i deres egne breve viser, at disse også forventes læst højt. Det giver kun mening, hvis både GT og brevene er forståelige.

Skriftens klarhed

Perspicuitas Scripturae, et af de latinske udtryk for sagen, betyder Skriftens "gennemskuelighed". Det giver os et hint, men hvad mener vi egentlig med Skriftens klarhed? Lad mig nævne fire ting:

1. Det budskab i Skriften, som er nødvendigt til frelse og livet som kristen, er forståeligt for alle, der har en tilnærmelsesvis gennemsnit-

FOTO: RON LACH

lig intelligens, og som går til Skriften med et ærligt ønske om at forstå. Det kræver ikke en ph.d. at forstå kernen i Guds ord (2 Tim 14f). 2. Skriften er klar i det *ydre*, så ordene og grammatikken er forståelige og meningsbærende. Bibelen er ikke volapyk.

Dog kan en stor historisk og kulturel distance til tidspunktet for Bibelens tilblivelse og en sproglig distance til de hebraiske og græske kildeskrifter kræve en del arbejde. Derfor gør alle bibellæsere godt i at søge hjælp hos mere

Det kræver ikke en ph.d. at forstå kernen i Guds ord. Det budskab, som er nødvendigt til frelse og livet som kristen, er forståeligt for alle med en gennemsnitlig intelligens.

kompetente bibellæsere – nulevende og afdøde.

3. Skriftens *indre* budskab er på en særlig måde klart for dem, der har fået givet Helligånden (2 Pet 1,20f). Vi forstår, fordi vi tror. Modsat er det forargeligt for det ugenfødte menneske og for kødet i os, netop fordi budskabet er forståeligt, jf. den ydre klarhed (2 Kor 4,3f). Læren om synden, treenigheden, osv. er anstødeligt for vores syndige natur. Skriftens klarhed er derfor til dels en moralsk og åndelig sag (2 Tim 4,4).

Det forklarer også, hvorfor dele af Skriften må forstås gennem lydighed og under bøn. Af den grund kan en "simpel kristen" se dybere i Skriften end den teologiprofessor, som ikke er født på ny. For den vantro, der sætter sig op imod Guds ord, vil opleve det uklart (Luk 10,21f).

4. Skriftens klarhed betyder dog ikke, at Skriften er overfladisk eller simpel. Eller at alle passager i Skriften er lige klare. Hverken i indre eller ydre forstand. Guds ord er guddommelige og rummer store dybder, som er dybere, end vi mennesker kan lodde. Der er skatte i Guds ord, som det kan tage et helt liv – ja, en hele evighed – at grunde over og modnes i (1 Kor 3,2. Rom 11,33f).

Tror man, at man har forstået hele Guds ord, misforstår man Skriftens klarhed, og det afslører et ugudeligt lille syn på Bibelens Gud. For når Peter skriver, at nogle af Paulus' breve rummer "ting, som er vanskelige at forstå" (2 Pet 3,15f), siger han, at budskabet ikke altid er simpelt.

Han siger dog ikke, at det er uforståeligt. Tværtimod. Han kalder det for vanskeligt. Derfor bør vi følge et godt og klassisk fortolkningsprincip til bibellæsningen: Vi må lade de klare tek-

ster belyse og tolke de tekster, der virker uklare for os.

Det er da uklart!

Skriftens klarhed har været italesat siden oldkirken. Vi finder tanken bl.a. hos kirkefædrene Iræneus og Augustin. Det var dog ved reformationen, at den fik en stor renæssance, da romerkirken argumenterede for, at Skriften var uklar og dunkel. Skriften måtte suppleres af en autoritativ fortolker (paven og biskopperne).

Martin Luther m.fl. slog hårdt ned på dette, for det rev Guds ord ud af hånden på Guds menighed. Guds ord var klart, og derfor skulle det tilbage i hænderne på folket.

Men når vi 500 år senere står i et mørke af fortolkninger og kirkesamfund, har Skriftens klarhed så ikke spillet fallit? Vores hypermobile samfund og informationstidsalder skal selvfølgelig have en del af skylden. Det er på godt og ondt blevet markant sværere at opretholde en lokal teologisk enhedskultur, for vi bliver konstant udfordret på alt, hvad vi holder for sandt.

Men i dag er det næppe katolikernes argumenter, som udfordrer. I stedet kan det være postmodernismens opgør med den "objektive sandhed": Man påstår, at forfatterens intenderede budskab i teksten ikke er tilgængelig for os. For vi vil altid være fanget i en hermeneutisk cirkel, hvor vi læser det ind i en tekst, som vi på forhånd holdt for sandt.

Eller det kan være den populære tanke, at Gud er større, end vores ord kan rumme, sådan at menneskeord aldrig formår at sætte ord på det guddommelige.

Af begge idéer følger en kritik af Skriftens klarhed.

Et mislykket redningsforsøg

Spørgsmålet er så, om princippet om Skriftens klarhed kan reddes og er værd

Tror man, at man har forstået hele Guds ord, misforstår man Skriftens klarhed, og det afslører et ugudeligt lille syn på Bibelens Gud

at kæmpe for?

Nogle forsøger ved at tilslutte sig en væsentligt indskrænket udgave af Skriftens klarhed: Klarheden gælder kun for de centrale dele af tros læren, fx i dens tale om treenigheden, Jesu to naturer osv. Når det så kommer til emner som skabelse, tjenestedeling, dåbssyn, forsoningsforståelse, så er Skriften uklar, mener man – og vi må navigere i emnerne på anden vis.

Det åbenlyst problematiske ved den tilgang er dog, at det er uklart, hvem der så kan definere, hvad der er klart og uklart. Hvad er normativt og forpligtende – og hvad er ikke? Er forsoningslæren central? Dåbssynet? En evig fortabelse?

Er det teologerne, Kirken, tidsånden eller den enkelte, der skal afgøre det? Vi står vel tilbage uden nogen klarhed.

Kan jeg få vished om min læsning i dag?

Har tanken om Skriftens klarhed spillet fallit? Katolikkerne, liberalteologerne og postmodernisterne svarer ja. Min erfaring er, at også flere og flere på den kirkelige højrefløj svarer ja.

Men jeg svarer nej! Tanken er fortsat lige bibelsk, og den har grundlæggende at gøre med, hvem Gud er. Ikke mindst er den af-

gørende for, at vi overhovedet kan drive teologi. For opgiver vi at tro på Skriftens klarhed, så har vi kun mørke og forvirring tilbage. At læse og forstå Bibelen kræver arbejde, ja, men det er tilgængeligt for alle.

Vi kan ganske vist spore mange uenigheder, men det er bemærkelsesværdigt, at vi blandt dem, der både fastholder Skriftens ufejlbarlighed og klarhed, kan registrere, at uenighederne begrænses til relativt få (dog ikke uvæsentlige) områder i det store teologiske univers. Og derfor er mængden af det, vi alle holder for sandt på tværs af tid, kirkeskel og kulturer, ganske overvældende.

Men hvordan kan jeg finde vished om, at min tolkning af Bibelen er god og sand den dag i dag? Hvordan kan jeg være sikker på, at mine meninger ikke skyldes, at jeg er vokset op i et luthersk "fortolkningsfællesskab", hvor vi bare har travlt med at reproducere nogle bestemte tolkninger og bekræfte hinanden deri? Lad mig pege på et svar gennem fem punkter:

1. Giv plads til overvejelsen

Ingen tager skade af at overveje, om det, de holder for sandt, er noget, de passivt har overtaget, eller om de har fundet og vundet det som sandhed i Guds ord.

Husk også, at målet ikke er 100 % vished. Hvis du tror, at du kan blive 100 % sikker på noget som helst, ikke mindst din tolkning af Skriften, så vil det aldrig lykkes dig. Den standard opsætter du jo heller ikke på andre af livets områder, men derfor kan du jo godt have vished alligevel.

2. Læs meget i din bibel

Den er Guds ord til dig, og det er stedet, hvor du vedvarende må efterprøve dine tanker og holdninger. En del af dem (men ikke alle!), der oplever, at Skriften er uklar, eller som blot passivt har overtaget andres holdninger, har tilbragt fascinerende lidt tid i Skriftens selskab.

Vores erkendelse følger ikke postmodernismens hermeneutiske cirkel, hvor vi bliver ved med at cirkle rundt i ring uden nogensinde at

komme tættere på en reel forståelse. I stedet fungerer den som en spiral, hvor vi over tid kan flyttes og blive mere og mere synkroniseret med Skriften og komme tættere på, hvad den faktisk ønsker at sige til os.

3. Hav tillid til Ånden

Guds ord blev i sin tid inspireret af Guds Ånd, og den samme Ånd vil den dag i dag vejlede os i vores læsning. Læs derfor under bøn og i tillid til, at Talsmanden er i stand til at vejlede dig. Hvorfor skulle han overhovedet have inspireret det i første omgang, hvis ikke han ville hjælpe med at forstå?

Så bed om Åndens vejledning. Og bed om vilighed til at lade Guds ord præge dig. For ind imellem ses det, at argumenter imod Skriftens klarhed skyldes, at man ikke er villig til at anerkende Guds ords autoritet.

4. Start fra centrum

Eftersom evangeliet om Guds nåde for Jesu skyld i en særlig grad er tilgængelig og klart, gør vi klogt i vedblivende at sætte alt andet i Guds ord i relation til det. Bibelen selv er bevidst om, at den har sin kerne i Jesus Kristus (Luk 24,26f. Hebr 1,1f. 1 Pet 1,10f). Lad evangeliets lys være din lygte og GPS, når du går på opdagelse i Guds ord.

5. Mind dig selv om det, du ved

Oplevelsen af uklarhed i Skriften kan være et resultat af, at du forsøger at bokse med en større del af teologien, end du har fået fundament under. Er det tilfældet, kan det være gavnligt at minde sig selv om det, man i Skriften har fundet som umisforståeligt klart (fx Joh 3,16 eller Ef 2,8-10).

Gud har givet os sit klare ord, for at vi skal læse, forstå og bruge det. Tag imod det i tro. Reflektér over det under bøn og i lydlighed, og lad nulevende og afdøde bibellæsere hjælpe dig på vej. For Guds ord er dig hverken ufatteligt eller fjernt, nej, det er dig ganske nær (5 Mos 30,14). ■

En del af dem, der oplever, at Skriften er uklar, har tilbragt fascinerende lidt tid i Skriftens selskab

TEMA

HVAD STÅR FAST, og hvad gør ikke?

AF CARSTEN HJORTH PEDERSEN

Når man tager afstand fra, at alt er relativt, men fastholder, at noget er relativt, kastes man ud i et stort arbejde med at afgøre, hvad der så er relativt, og hvad der ikke er.

Carsten Hjorth Pedersen,
f. 1955

Daglig leder af Kristent
Pædagogisk Institut
chp@kpi.dk

Næsten alt er til debat i vores tid. Sandheden er relativ og ikke absolut, hører vi ofte. Og der er så mange mere eller mindre modstridende meninger. Det kan være svært at navigere i som menneske, ikke mindst som kristen.

Vi kan blive usikre på, hvilke værdier vi må holde fast i, hvis vi vil følge Jesus, og hvilke værdier vi ikke kan forpligte hinanden på. Hvordan kan vi navigere efter en sund kurs midt i den stærke strøm af relativisme?

Enhedskulturens sammenbrud

Så længe man lever i afgrænsede, fasttømrede fællesskaber uden nævneværdig kontakt med mennesker med andre verdensbilleder, kan det langt på vej lade sig gøre at opretholde en enhedskultur, hvor man lever trygt med, at "vi har sandheden."

Lad os tage et vestjysk landsogn i 1950'erne som eksempel. Næsten alle var relateret til landbruget. Alle børn gik i samme skole, og 98 % af dem blev døbt som spæde. Selv om ikke alle havde lige stærk tilknytning til kirke og missionshus, relaterede næsten alle til den kristne tro. Der var allerhøjst en læge, som var "fritænker". Næsten ingen havde TV. Internettet lå langt ude i fremtiden. Og de fleste holdt den samme avis.

Selvfølgelig var der forskellige meninger om mangt og meget; men hvad de basale standpunkter angår, var der langt større homogenitet, end der er i det samme sogn i dag.

Man kan se med sorg eller glæde på, at sådanne enhedskulturer er forsvundet. Men sådan er det. Der er stadig stor forskel på et vestjysk landsogn og en kommune i Storkøbenhavn; men begge har i løbet af 70 år gennemløbet en

udvikling, hvor langt mindre ligger fast, og langt mere er relativt.

Når dertil lægges en *principiel* relativisme, som fx medier, meningsdannere og uddannelsesinstitutioner slår til lyd for, bliver den problemstilling tydelig, som denne artikel behandler. Her vil jeg især se på, hvad den gør ved os som kristne.

Er *alt* eller *noget* relativt?

De relativistiske strømninger har generelt åbnet vores øjne for, at på mange felter er tingene relative. Vi har fx fået øjnene op for, at et litterært værk kan fortolkes – selv af dem, der har forstand på det – på flere forskellige måder, og at generelt afhænger utrolig meget af øjnene, der ser.

I *bedste fald* kan det kaste en ydmyghed af sig, så vi lægger os i selen for at forstå verden fra andre perspektiver end vores eget. I kristent regi kan det lære os at skelne mellem vores egne traditioner og kultur og så de grundlæggende sandheder.

I *værste fald* bliver vi rodløse, usikre og ensomme, og vi taber evnen og viljen til at "kæmpe for den tro, som én gang for alle er overdraget de hellige" (Judas 1,3b). Vi begynder også som kristne at mene, at enhver bliver salig i sin tro – for alt er jo fortolkning og subjektiv opfattelse.

Her er det vigtigt, at vi skelner imellem den principielle relativisme og det forhold, at *noget*, men ikke *alt*, i den menneskelige tilværelse er relativt.

Den principielle relativisme er "den filosofiske anskuelse, der benægter den objektive sandhed og muligheden for dens erkendelse, fordi intet har gyldighed undtagen i forhold til noget andet."¹

Heroverfor står den anskuelse, at *noget* er relativt – også for kristne mennesker. Der findes fx ikke én politisk opfattelse, der er absolut sand. Der findes heller ikke én og kun én god måde at opdrage børn på. Vi kan heller ikke udgive en manuel over, hvilke film der er absolut gode, og hvilke der er absolut dårlige.

Når man – som jeg – tager afstand fra,

at *alt* er relativt, men fastholder, at *noget* er relativt, kastes man imidlertid ud i et stort arbejde med at afgøre, *hvad* der så er relativt, og hvad der ikke er. Eller spurgt på en anden måde: Hvad står fast uafhængigt af tid, sted og situation, og hvad gør ikke?

Alle mennesker har noget, der "står fast"

I praksis vil alle menneske leve efter, at *noget* står fast. Det er nemlig meget svært at finde vej gennem livet, hvis man ikke holder noget for sandt. Selv relativisten har jo den opfattelse, at hans relativisme står fast. Mennesker lever også med faste holdepunkter, såsom at pædofili er forkasteligt, eller at man skal gøre mod andre, som man gerne vil, at de skal gøre mod én selv.

Kristne er altså ikke ene om at fastholde, at noget står fast. Men kristne – og især kristne af bibeltro observans – har en ret detaljeret opfattelse af, hvad der står fast, og de er desuden i mindretal med det, de fastholder som sandt, fx at Gud findes, at Jesus reelt stod op fra de døde, at de ti bud forpligter os etisk set, og at der kun er evig frelse i Jesus.

Sønnen og Ordet

Hvad er det så, der står fast? Mit korte svar er: Guds åbenbaring ved Sønnen, Jesus Kristus, og i Ordet, Bibelen, jf. Hebræerbrevet 1,1-2: "Mangfoldige gange og på mangfoldige måder har Gud i fortiden talt til fædrene gennem profeterne, men nu ved dagenes ende har han talt til os gennem sin Søn, hvem han har indsat som arving til alle ting, ved hvem han også har skabt verden."

Citatet er et vigtigt memento for "os bibeltro": Guds ultimative åbenbaring er ikke et teologisk system, en afrundet etik og dogmatik eller en trosbaseret filosofi, men *Gud-mennesket Jesus Kristus*. Uden at det skal få os til spille Sønnen og Ordet ud imod hinanden.

Det er altså kun Guds åbenbaring gennem Sønnen og Ordet, der står fast i en verden, hvor noget er relativt – også mere, end vi først troede. Dét er kriteriet til at skelne mellem det, der gælder uafhængigt af tid, sted og situation, og så det, der er afhængigt af tid, sted og situation.

Nogle vil så sige: Jamen det er jo bare noget, du – og måske andre kristne – siger. Du/I er jo bare én røst blandt tusinde andre. *Ja*, og derfor må min overbevisning altid kombineres med en åndsfrihed, der giver andre ret til at fremholde noget andet som den objektive sandhed og til at kritisere mit standpunkt.

Men mange vil også erkende, at vi ikke kan afgøre sandheden ved en afstemning. Det er ofte hændt, at et mindretal var tættere på sandheden end flertallet.

Så jeg fastholder frimodigt, at sandheden er givet ved Sønnen og Ordet – ikke blot for mig, men for alle. Men det får aldrig den konsekvens, at jeg har lov at bruge ydre magtmidler til at lukke munden på min modpart. Af fire grunde: 1) De er mine medmennesker, som jeg skal behandle med respekt. 2) Jeg udelukker ikke muligheden for, at jeg tager fejl. 3) Enhver

Det er kun Guds åbenbaring gennem Sønnen og Ordet, der står fast i en verden, hvor noget er relativt

Nogle savner fortidens markante kristne ledere, der kunne stikke kursen ud

står selv til regnskab over for Gud (Rom 14,12). 4) Der kommer ikke noget godt ud af at *tvinge* andre på det åndelige område.

Det standpunkt, at Sønnen og Ordet er det ikke-relative i verden, trækker imidlertid to nye spørgsmål med sig:

- Hvordan skelne mellem, hvad der er "Sønnen og Ordet", og hvad der ikke er?
- Hvordan finde vej, når selv kristne er dybt uenige om, hvordan vi skal forstå Guds åbenbaring i Sønnen og Ordet? Hvordan kan vi fx vide, om den eller den tolkning af Bibelen er den rigtige?

Lad mig tilbyde fem perspektiver i den forbindelse:

1. Jesus og Bibelen siger ikke alt om alting

At være Kristus- og bibeltro kristen er ikke som at være ortodoks muslim, der mener, han kan lære Allahs vilje at kende på alle livets områder, blot han finder en imam, som kan udlægge og applicere Koranen rigtigt for ham.

For et kristent menneske og for kristne fællesskaber er det langt fra alt, der er bundet af absolut sandhed. Det er altså ikke bare OK, men decideret Guds vilje, at vi som kristne kan og skal se forskelligt på mange ting, nemlig de mange sager og forhold, der ikke er bundet af troskab mod Kristus og Skriften, fx gudstjenesteformer og politiske konsekvenser af de ti bud. Vanskeligheden er imidlertid, at grænsen mellem det absolutte og det relative ikke er knivskarp.

2. Det meste er vi trods alt enige om

Men så stor er den indbyrdes uenighed nu heller ikke mellem dem, der fastholder, at "Sønnen og Ordet" er det ikke-relative. Langt det meste tror jeg stadigvæk, vi er enige om både i dogmatikken og etikken. Men det er oplagt, at der er nogle vigtige felter, hvor nogle mener, det ikke er relativt, mens andre mener, at det er det.

Som aktuelle eksempler kan man nævne forholdet mellem udvikling og skabelse, hvor vi må leve med, at nogle mener, at skabelsen lig-

ger maks. 10.000 år tilbage, mens andre mener, at en flere milliarder år gammel jord er bedst i pagt med virkeligheden. Vi må til stadighed arbejde på at få klarhed, men vi må også leve med, at ikke alle, der står på samme grundlag, lægger snittene det samme sted.

3. Markante ledere er ikke løsningen

Nogle savner fortidens markante kristne ledere, der kunne stikke kursen ud, og de tænker, at det er den model, vi skal tilbage til. Det er jeg ikke så sikker på. Historiens hjul er drejet, og autoritetsforholdene fungerer anderledes i dag end i min barndom. Det viste sig desuden efterfølgende, at disse markante ledere også kunne tage (alvorligt) fejl.

I praksis vil en sådan model i dag fortrinsvis kunne fungere i ret små grupperinger, og der er en tendens til, at disse bliver ret ekskluderende – eller også sker der "afskalninger", fordi en ny markant leder gør den første rangen stridig. Eller fordi "de menige" zapper rundt fra den ene markante leder til den anden.

4. Sjælens ubodelige ensomhed er et livsvilkår

Hvordan så finde vej, når forskellige åndelige "kapaciteter", der alle bekender sig til "Sønnen og Ordet", er uenige? Det er ikke kun et problem for "menige kristne", men også for "kapaciteterne". Det kan faktisk give anledning til dyb anfægtelse og mange vanskeligheder.

Men det afslører samtidig et grundvilkår i tilværelsen, nemlig "sjælens ubodelige ensomhed", som den svenske forfatter Hjalmar Söderberg (1869-1941) kaldte det. Altså det forhold, at når det kommer til de store spørgsmål om tro, overbevisning og grundlaget for livet, så er vi i sidste ende kastet ud på det dybe vand, hvor der kun er *Gud og mig*. Menneskelig autoritet og gode forbilleder kan gå med langt hen ad vejen og være til hjælp, men når det kommet til stykket, er der kun "hiin Enkelte" og Gud. Sådan ville Søren Kierkegaard vist sige. Det er en væsentlig del af det at være et modent (kristent) menneske at erkende dette.

1 Gyldendals Fremmedordbog, 1999

2 Uddybes i min bog *Ethvert menneske er en halvø*, LogosMedia, 2020

5. Fællesskabets potentiale

Mit sidste perspektiv går kontra på punkt 4. For skønt vi er "hiin Enkelte", så er vi også i nogle fællesskaber, som vi desværre de sidste årtier har underkendt. Måske fordi de var undertrykkende. Måske fordi det ligesom var finere at være "eneren". Men ved at skrotte forpligtelsen på fællesskaberne har vi også gjort os unødigt sårbare.

Vi må derfor tilbageerobre fællesskabernes tryghed og beskyttelse. Ikke i en naiv tro på, at kun mit fællesskab har sandheden, og kun mit fællesskab kan skelne mellem, hvad der står fast, og hvad der ikke gør. Men med ydmyghed i mødet med andre fællesskaber og dog med den tryghed, som mit eget menighedsfællesskab giver.

Konkret handler det om at forpligte sig på et givet, uperfekt kristent fællesskab, der dog kan være som et værnende brandtæppe imod relativismens fortærende ild.² Vi må være taknemmelige over, at Gud faktisk har givet os et fællesskab, hvor vi sammen under Helligåndens vejledning kan lære sandheden bedre at kende.

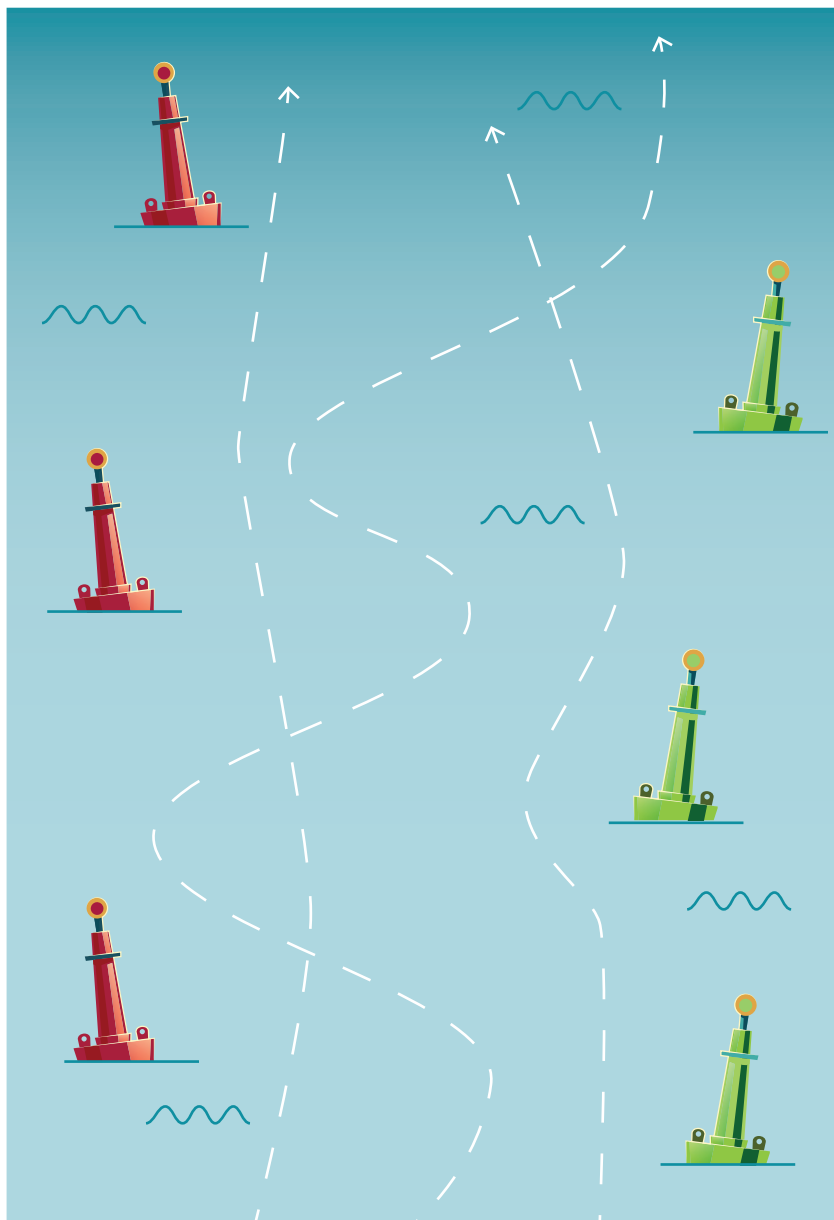
Sejlrenden

Lad mig samle mine overvejelser i en model af en sejlrende med bøjer til styrbord og bagbord. Sådan en sejlrende markerer et farvand, hvor skibe kan sejle uden at støde på grund.

Gud har ikke fastsat normer for *alting*. Men gennem Sønnen og Ordet har Gud sagt det *vigtigste*. Og han har vist os den ære at kunne og skulle træffe selvstændige valg, som vi står til ansvar for ham og andre mennesker med.

Gud har opsat nogle bøjer i vores livs sejlrende, først og fremmest evangeliet om Jesus Kristus, men også hans gode vilje som skaber og herre. Inden for disse bøjer – eller absolutte sandheder – kan vi sejle til styrbord eller bagbord eller zig-zag. Og vi kan give plads til, at andre kristne sejler lidt anderledes end os.

Men vi kan og skal ikke sejle skibet alene. Vi er sat i trygge – men ikke fejlfri – kristne fællesskaber, som hjælper hinanden til at finde vej; selv om vi hver især i eksistentiel forstand er alene med Gud. ■

Gud har opsat nogle bøjer i vores livs sejlrende. Inden for disse bøjer – eller absolutte sandheder – kan vi sejle til styrbord eller bagbord eller zig-zag. Og vi kan give plads til, at andre kristne sejler lidt anderledes end os.

TEMA

Åndsmagterne

AF BENTE GRAUGAARD NIELSEN

Bente Graugaard Nielsen,
f. 1954

Diakon og forfatter
bente.graugaard@gmail.com

Der er åndsmagter på spil
spiller de om os
magterne
hende der
ham der
den familie
det land
det kontinent

Sidder de ved rouletten
magterne
og skraber os ind som jetoner
der hverken har vilje eller forstand
grådige
med griske grynt
og syrlige smil der ikke når øjnene

Det er os de spiller om
magterne
mennesker skabt i Guds billede
skabt til at ligne Ham
og tilhøre Ham

Vinder de
magterne
over hende
over ham
den familie
det land
det kontinent
får de jackpot
så de scorer os i millioner
putter os i lommen
og gør med os hvad de vil

At være i lommen på åndsmagter
er ondt
og forfærdende
uden sidestykke frygteligt

Dér
i lommen på magterne
bli'r vi magtesløse
viljesløse
mister vores identitet
hvem er vi
hvad vil vi

Hvem kan magte dem
magterne
det kan kun den
der har al magt

Tøm lommerne
siger Han
og de må levere tilbage
hvad de har skrabet til sig

Fortumlede
forslåede
men befriede
ser mennesker lyset
Hans lysende ansigt

Måtte det ansigt lyse
over os
og vore børn
og vores land

De er på spil
magterne
overalt
for at vinde os

Du som har al magt
i himmelen
og på jorden
pas på os!

TEMA

Den nødvendige rummelighed og fasthed

AF HENRIK NYMANN ERIKSEN

Holdbare relationer forudsætter, at vi er både rummelige og tydelige om, hvor vi selv står. Rummeligheden har kant.

Det kan være udfordrende, når andre i det kristne fællesskab – eller måske mine børn – tænker og lever på en måde, der ikke lige flugter med det, som ifølge min læsning af Bibelen er sund kristen tro og livsstil. Hvordan kan vi være både rummelige over for andre og tydelige om, at kristen tro ikke er hvad som helst?

Det er ikke altid let at skelne mellem at være rummelig på en livgivende måde og på en ødelæggende måde. Heller ikke mellem den hjælpende og den lammende fasthed. Og dog har vi ikke noget alternativ i den kristne menighed.

Vi må søge at være både rummelige på den livgivende måde og faste på en hjælpende måde. Vi må insistere på, at fællesskabet skal være kærligt favnende og ikke skele til synder og misforståelser. Samtidig må vi forkynde tydeligt og anerkende, at Guds ord er en forpligtende myndighed i vores eget og fællesskabets liv.

Men hvordan forholder vi os så fx til følgende situationer?

- Bent havde et lille tømrerfirma. Han arbejdede meget, men fik også tid til at komme til gudstjeneste de fleste søndage. Han var den udadvendte, slagfærdige type og jokede ofte med, at momsens ikke rigtig var slået igennem herude langt fra hovedstaden. De andre mænd i menigheden havde en klar fornemmelse af, at der var en del sort arbejde med i hans mange arbejdstimer. Ikke mindst dem om lørdagen. Da der manglede folk til bestyrelsen, meldte han sig ved sidste generalforsamling – og blev valgt som suppleant.
- De havde begge kommet i menigheden sammen med deres familier, siden de var børn. Børneklubben havde nydt godt af dem som ungledere, og nu sad Cecilie i ungdomsforeningens bestyrelse, og Søren spillede i lovsangsbandet. Alle kunne li' dem – og så var de

Henrik Nymann Eriksen,
f. 1965

Forstander på Luthersk
Missions Højskole
hne@lmh.dk

*Vi vil gerne møde
alle mennesker
med en åben favn.
Samtidig vil vi
gerne stå fast ved
det, som er sandt*

- flyttet sammen i en lejlighed tæt på missionshuset. De kunne ikke selv se et problem i det.
- Lone går til dans. Hun elsker det og er fuld af glæde, når hun giver sig hen til musikken. Ved festerne på gymnasiet er hun den første på dansegulvet, og der er glæde omkring hende. Hun foreslog, at de skulle slutte festaften på sidste ungdomslejr med dans. Der er nogle fra missionshuset, som har hørt, at hun går til dans, og at hun havde foreslået det på lejren. De har sagt til Lones forældre, at hun er en fristelse for andre, og at de bør gøre noget.

Det er ikke let

Og jeg er sikkert ikke den eneste, som har cirklet som katten om den varme grød, før jeg fik sagt noget, og som selv lang tid efter stadig kan overveje, om jeg var rummelig på en dårlig måde eller fast på en ikke konstruktiv måde. Det er ikke let!

Vi vil gerne – ligesom Jesus – møde alle mennesker med en åben favn. Se det enkelte menneske i sin egen ret og elske ethvert menneske, sådan som det nu engang er. Det er sådan, vi selv ønsker at blive mødt af andre, og vi ønsker at møde vores medmenneske med den samme rummelige kærlighed.

Samtidig vil vi gerne – ligesom Jesus – stå fast ved det, som er sandt. Vi vil ikke acceptere løgn og usandhed og en uetisk måde at leve på. Vi tror på, at Gud findes, at han har talt til os i sit ord, og at det er en autoritet, som står over os og alle mennesker.

Men hvordan er vi *rummelige* og *faste* på samme tid? Det er ikke let. Hverken for vores følelser eller vores forstand. Derfor kan det være gavnligt at finde pejlemærker, som hjælper os til at navigere igennem skærgården. Jeg vil nævne tre:

1. Vær sandheden tro i kærlighed

Bibelen insisterer på, at kærlighed og sandhed ikke er alternativer, som kan få lov til at udelukke hinanden (Ef 5,15). Vi er altid og i alle situationer kaldet til at elske vores medmenneske, samtidig med at vi er tro mod sandheden.

Og vi er også kaldet til at være tro mod sandheden, samtidig med at vi elsker vores medmenneske.

Der gives ikke dispensation hverken for kærlighed eller sandhed. Nu er der ikke uden videre lighedstegn mellem rummelighed og kærlighed og mellem fasthed og sandhed. For kærligheden kan godt stå fast, og sandheden kan godt være rummelig. Men udtrykket siger alligevel noget væsentligt i denne sammenhæng.

En forudsætning for holdbare relationer er, at vi er både rummelige og tydelige om, hvor vi selv står. Det betyder, at rummeligheden har kant. Når vi skal elske og rumme andre mennesker, er det væsentligt, at vi ikke udsletter os selv og det, vi selv står for og er overbevist om. Vi bliver nødt til at stå ved vores overbevisning, hvis ikke relationen skal dø indefra.

Det kan godt være, at relationen bevares for en ydre betragtning, hvis vi tavst rummer andres ord og handlinger, som vi er overbevist om er forkerte, men hvis det er tilstrækkeligt vigtige forhold for os, vil det ende med en overfladisk relation. Dødsprocessen er allerede i gang. Vi skal være sandheden tro både over for os selv, Gud og vores medmenneske.

Men relationen overlever heller ikke, hvis vi kun står fast på vores overbevisning. Kærligheden skjuler mange synder, skriver Peter (1 Pet 4,8). Hvis vi ikke giver de andre elastik i forhold til vores egen overbevisning, både i forhold til deres meninger og deres livsførelse, så vil vores relation også visne. Så vil vi nemlig tvinge den anden til at være, mene og leve ligesom os selv, og den form for tvang ødelægger relationer – først indefra.

2. Vi er ikke herre over hinandens tro

Paulus var udfordret af flere forhold i menigheden i Korinth. Det handlede både om deres relation til ham og om konkrete etiske misforhold i menigheden, bl.a. deres måde at forvalte nadveren på og forholdet til en mand, som levede i utroskab.

Paulus havde formel autoritet som apostel, men går alligevel forsigtigt til værks og siger: "Vi er ikke herrer over jeres tro, men medar-

FOTO: ISTOCKPHOTO

bejdere på jeres glæde; I står jo allerede i troen” (2 Kor 1,24).

Når vi skal forvalte Guds ords autoritet, er det vigtigt at skelne mellem os selv og Ordet, mellem vores autoritet og Guds. Dybest set står vi ikke til ansvar over for andre mennesker med vores liv, men alene over for Gud. Det giver på samme tid større frihed og større ansvar.

Vi skal i øvrigt også passe på, at vi ikke stempler andre som ”mindre” kristne, bare fordi deres tro kommer til udtryk på en anden måde end vores. Man kan godt være en oprigtig kristen, selvom man fx ikke er fan af missionshus, bordbøn, bedemøde og bibelkursus, og selvom man ikke siger ”Gud og Jesus” lige så meget som andre.

Et aspekt ved det almindelige præstedømme er, at hvert enkelt menneske har direkte adgang til Gud. Dermed står den enkelte i en direkte

autoritetsrelation til Gud uden menneskelige melleminstanser. Paulus vidste det og trådte derfor et skridt tilbage over for menigheden i Korinth med ordene: ”vi er ikke herrer over jeres tro.” Vi bør derfor forvalte enhver autoritet, som vi bliver betroet, med stor ydmyghed. Intet andet er passende.

Ikke desto mindre er der også autoritetsstrukturer, som gælder i de menneskelige relationer. I en familie har forældrene en autoritetsrolle over for deres børn, og i den kristne kirke er der også knyttet en autoritet til formidlingen af Guds ord. Men også i disse relationer skal autoriteten forvaltes ud fra fortegnet: Vi er ikke herre over jeres tro.

3. Forman med visdom

Formaningerne i NT er udtryk for, at vi skal forvalte en autoritet ind i hinandens liv i menig-

Vi skal passe på, at vi ikke stempler andre som ”mindre” kristne, bare fordi deres tro kommer til udtryk på en anden måde end vores. Man kan godt være en oprigtig kristen, selvom man fx ikke er fan af missionshus, bordbøn, bedemøde og bibelkursus.

FOTO: PEXELS

I takt med at børnene vokser, bør vi slække på autoriteten og give større frihed. I sidste ende også frihed til at bryde med Gud og den kristne menighed, hvis barnet ønsker det.

hederne. I den forbindelse er det værd at lægge mærke til Paulus' ord om, hvordan vi skal formane: "Forman med al visdom hinanden" (Kol 3,16).

Formaningen har tyngde og autoritet i det omfang, den er i pagt med Guds ord og vilje. Derfor er det vigtigste kriterium for god formaning, at den ikke går ud over det, som Guds ord siger. Tradition, flertallets mening, subkulturens holdninger eller vores egne følelser er ikke forbundet

med afgørende autoritet ind i andres liv.

Derfor vil Lone sikkert have svært ved at acceptere et forbud mod at danse, hvis det blev givet uden forståelse for hendes glæde, og hvis det i bund og grund kun var et spørgsmål om, "hvad man plejer" i missionshuset. Hvis hun derimod følte sig forstået og lyttede til, ville hun (måske!) selv lytte mere til, at der kunne være nogle relevante hensyn at tage, og at der måske kunne være bibelske principper at navigere efter i situationen, uden at det blev til alt for kategoriske regler og krav.

Dernæst tror jeg, at formaning med visdom har mindst tre dimensioner.

For det *første* skal man gøre sig *fortjent* til at blive hørt. En kristen leder, som ikke i øvrigt har vist Bent, Cecilie og Søren interesse, men kun kommer for at påtale deres sorte arbejde eller sexliv uden at være gift, vil næppe blive mødt med et åbent og lyttende sind. Forvaltning af autoritet forudsætter, at vi i et eller andet omfang gør os fortjent til at blive hørt. Ellers er det ikke med visdom.

For det *andet* formaner vi med visdom ved at finde *mod* til at formane. For mange af os vækker det uvilje i os at forvalte formaningerens autoritet. Og det er godt nok og en hjælp mod misbrug af autoritet på Guds vegne. Men autoriteten skal forvaltes, og derfor skal der mod til. Mod til at tale er en del af det at formane med visdom.

Den *tredje* dimension i at formane med visdom er at kunne *skønne*, hvad der er væsentligt. Paulus formulerer anliggendet til Filipperne: "Jeg beder om, at jeres kærlighed stadig må blive rig på indsigt og dømmekraft, så I kan skønne, hvad der er væsentligt" (Fil 1,9f). Det er ikke alt, som er lige vigtigt, og vi har derfor brug for at skønne, hvad der er det væsentlige, når vi forvalter formaningerens autoritet. Sæt ikke flere grænser end nødvendigt, men find mod til at sætte de nødvendige.

I familien

Forældre har en forpligtelse til at sætte gode og trygge rammer for deres børns liv. Disse rammer handler også om troen: bøn og andagt

Sæt ikke flere grænser end nødvendigt, men find mod til at sætte de nødvendige

i hjemmet, deltagelse i børneklub og menighedsliv og en hverdag med et kristent blik på livet og en kristen etik i alle forhold.

Vi svigter børnene, hvis vi ikke tør tage autoriteten på os ved at sætte rammerne i familien, men også den skal forvaltes med visdom. Guds og forældrenes autoritet skal ikke blandes sammen, så uenighed med mor og far automatisk også er uenighed med Gud.

I takt med at børnene vokser, bør vi slække på autoriteten og give større frihed. I sidste ende også frihed til at bryde med Gud og den kristne menighed, hvis barnet ønsker det.

Over for store og voksne børn afløses den formelle autoritet af frihed, men det betyder ikke, at forældre så ikke længere skal stå ved det, de er overbevist om som kristne mennesker. Forskellen er, at det nu sker i en mere ligeværdig autoritetsstruktur – det ene menneske over for det andet – hvor de hver især står ved det, de er overbevist om, og respekterer, at den anden står i sin egen ret.

I overgangsfasen til et helt selvstændigt voksenliv kan det være en del af forældrenes integritet at insistere på en praksis i hjemmet, der svarer til deres overbevisning, fx at kærestepar ikke sover sammen, når de er hjemme. Men er de først flyttet sammen og har måske endda børn, så kan man godt stå ved et ønske om, at de gifter sig, uden at tvinge dem til at sove i hver sit rum. Rummelighed handler om at give andre lov til at stå selv, som dem de er, med ansvar for eget liv.

I en familie er det vigtigt, hvis relationen skal være god, også selvom der er uenig-

hed, at forældrene både står ved det, de er overbevist om, og samtidig i tydelig kærlighed omfavner de børn, som har valgt at leve og tro anderledes. Det er lettere sagt end gjort, men er dog en farbar vej.

I menigheden

I en missionerende menighed vil der konstant være mennesker, der er i proces i forhold til Gud. Der kan være mange ting i deres liv, som ikke stemmer med en kristen etik, og de kan have mange forestillinger, som falder uden for den kristne tros lære – men de kommer i fællesskabet. Og de er velkomne og skal føle sig velkomne.

Det er vigtigt, at menigheden ikke først og fremmest er defineret med et hegn, som adskiller dem, som er udenfor, fra dem indenfor, men som et fællesskab med retning mod Jesus Kristus og hans ord. Nogle er så kommet længere i den bevægelse end andre.

I dette åbne og imødekomende fællesskab har vi brug for, at vi står ved, hvem vi er, og hvad Guds ord er. Derfor skal der forkyndes og undervises i hele det bibelske budskab – også de dele, som udfordrer de søgende, der er i proces.

Vi skal stå ved, hvad bibelsk kristendom er og ikke "sælge" en vare med falsk varedeklaration. Men vi skal gøre det med visdom. Også her er der forskel på centrum og periferi, når det handler om at forstå, hvad der er bibelsk kristendom. Og det er ikke nødvendigt at købe hele pakken med alle detaljer for at blive en del af fællesskabet.

Formaningerne er primært givet til dem, som allerede er en fuldgyldig del af menigheden. Derfor er det over for dem,

de skal bruges – og ikke over for søgende og andre på vej ind i fællesskabet. Formaninger er ikke først og fremmest korrekerende, men vejledende, tilskyndende og opmuntrende tilsagn.

Kristne mennesker er ikke supermennesker, og derfor kan vi også falde og glide væk fra sporet. I den situation er der brug for både fasthed og rummelighed. Der kan være lederposter, man må træde tilbage fra for en tid, fordi ens liv vidner imod det, som er menighedens tro ud fra Guds ord. I de situationer er der ekstra brug for, at fællesskabet rykker tæt på i den favnende kærligheds mange udtryk.

Ydmyghedens rummelighed og fasthed

Med til at finde det gode balancepunkt i rummeligheden og fastheden er selvindsigten. Paulus bekender over for korintherne, hvor han ellers ofte formulerer sig både fast og tydeligt: "Nu erkender jeg stykkevis" (1 Kor 13,12).

Det er en erkendelse af, at vi forstår alting nedefra og mangler det store overblik. Vi er i proces i vores erkendelse af Gud og hans vilje. Det er vi hele livet igennem, og det er vi sammen med alle andre kristne. Vi kan ikke sætte os ud over denne begrænsede erkendelse.

Det betyder ikke, at så er alting lige godt eller lige meget. Men det er en påmindelse om, at vi skal forvalte Guds ords autoritet med ydmyghed. En tredobbelt ydmyghed. Ydmyghed over for vores egen erkendelses begrænsning. Ydmyghed over for den autoritet, som er større end os selv, og som vi er forpligtet på, nemlig Guds ord. Ydmyghed over for vores medmenneske, som står selv i sin egen ret både over for os og over for Gud.

Ud af denne tredobbelte ydmyghed vokser både *fasthed*, for vi står over for Gud, og *rummelighed* i mødet med andres og egen begrænsning. Og så kan vi gå videre frem sammen. Ikke nødvendigvis i takt, men dog sammen. ■

HORISONT

SPALTEN, HVOR REDAKTIONENS MEDLEMMER VIL FORSØGE AT SÆTTE AKTUELLE OG PRINCIPIELLE FORHOLD IND I EN STØRRE SAMMENHÆNG.

Tilbage til fællesskabet

For tiden er der meget fokus på genåbningsplaner og lempelser af restriktioner overalt i det danske samfund. Vi har mulighed for at være flere samlet til møder og gudstjeneste, vi har fået lov at være samlet i mere end 30 minutter, og vi har endda fået lov til at synge sammen igen. Vores samlinger begynder langsomt at ligne dem, vi havde, før pandemien ramte os.

Mange af os er blevet mindet om, hvor meget det kristne fællesskab betyder for os. Hvor meget det at kunne modtage nadver, synge sammen og bare det at kunne drikke en kop kaffe sammen betyder for os. Det har været en vigtig påmindelse om, at vi aldrig må betragte vores kristne fællesskab som en selvfølge. Det er en kostbar gave, vi må være taknemmelige for og værne om.

Det er skønt at komme afsted igen og møde vores kristne brødre og søstre i menigheden. Men midt i glæden er der to ting, jeg gerne vil minde om og opfordre til.

For det første må vi huske at "se" dem, der ikke er der. Dem fra vores fællesskab, der af den ene eller anden grund ikke dukker op til samlingerne.

Der kan være mange grunde til, at nogen holder igen med at komme. Det kan være frygten for at være eller blive smittet. Det kan være ubehag ved at sidde alene, hvis man ikke har nære relationer i menigheden. Det kan også være, at man bare ikke magter at få sig meldt til – eller at man ikke rigtig længes efter det kristne fællesskab.

Og sådan kunne listen fortsætte. Vi skal ikke sætte os selv til dommer over andres valg og beslutninger, men vi må støtte og hjælpe hinanden til at komme tilbage, når vi er klar til det. For vi har alle brug for fællesskabet – og fællesskabet har brug for os. Der kan vi sammen blive styrket i troen, håbet og kærligheden.

Mange menigheder har bibelkredse/smågrupper/cellegrupper, og her er det oplagt, at vi særligt tager os af og

beder for dem, vi er i gruppe med; der må ikke være nogen, der bliver glemt. Vi må ikke lade os begrænse af velmenende tilbageholdenhed eller pli. Vi har et ansvar for hinanden. Det er vigtigt, at vi taler med hinanden og hjælper hinanden, også når det gælder at vende tilbage til vores fællesskaber. Ikke mindst er forbønnen vigtig: at vi beder for vores brødre og søstre.

For det andet vil jeg minde om, er at vi i praksis viser omsorg for vores ledere. Det er vi altid forpligtet til (1 Thess 5,12), men særligt nu, hvor de i lang tid har stået med en masse nye opgaver, som har krævet ekstra tid og kræfter. De har brugt resurser på at holde styr på reglerne og på at sørge for alt det praktiske. Vi må først og fremmest huske at bede for dem, men også være opmærksomme på, om de har brug for hjælp. Og så er det ikke forbudt at sige tak og komme med en opmunrende bemærkning.

Det er vigtigt, at vi taler med hinanden og hjælper hinanden, også når det gælder at vende tilbage til vores fællesskaber

Steffen Juul Pedersen

Ønsker du genoplivning ved hjertestop?

Et af de spørgsmål, der kan få luften til at forlade sygestuen, er: Ønsker du at blive genoplivet ved hjertestop? Der bliver stilhed, og stilheden er mærkbar. Er det noget, jeg skal tage stilling til nu? Er det der, jeg er nu?

Hvis man ikke tidligere har overvejet, om man vil genoplevs, er automatsvaret ofte "ja". For jeg vil jo leve, og det kan føles som at sige nej til livet, hvis ikke man takker ja til alle behandlingstilbud. Som om man selv beslutter sig for sin død. Alle muligheder skal være udtømte, inden vi siger farvel.

Vores sprogbrug afslører os lidt, for når et menneske dør af kræft, hører vi ofte, at vedkommende "tabte kampen". Som om personen ville have overlevet, hvis han/hun havde kæmpet hårdere. Det ligger implicit deri, at vi skal holde fast i livet med alt, hvad vi har.

Den (ubevidste) holdning vil jeg gerne udfordre. Vi er ikke selv herre over liv eller død. Og lægen er heller ikke! Genoplivningen kan lykkes, og et liv er reddet, eller genoplivningen må indstilles – begge dele er i Guds hænder. Han er herre over liv og død.

Og det betyder noget, helt konkret: Lægerne kan behandle folk på den helt rigtige måde

og alligevel se dem dø, men der kan også komme komplikationer efter en behandling, som kunne have udløst hjertestop, uden at det skete. Lægevidenskaben kan meget, men når dagen slutter, er det alligevel Gud, der holder vores livstråd. Han kender timen.

Med det i baghovedet kan man roligt svare enten "ja" eller "nej" til genoplivning ved hjertestop. For uanset er det Gud, der bestemmer, hvornår vi skal herfra. Og det er helt legitimt ikke at ønske genoplivning.

Hvis man takker nej til genoplivning eller livsforlængende behandling, er det ikke det samme som at sige nej til livet. Vi behøver ikke at give Gud tid til at udføre et mirakel. For uanset vil vi aldrig kunne forudsige præcis, hvornår døden kommer; ofte kan vi dog se, når den er nær. Mirakler kan ske, og også der er det Gud, der kender timen. Uanset udfaldet er vi i Guds hånd.

Vi skal lade Gud være Gud og selv nøjes med at være mennesker. Dermed mener jeg, at vi har lov til at bruge vores sunde fornuft og følelser til at svare på, om vi ønsker at blive genoplivet og få livsforlængende behandling. Men det er op til Gud, om han vælger at

Herren er min hyrde, jeg lider ingen nød,
han lader mig ligge i grønne enge,
han leder mig til det stille vand.
Han giver mig kraft på ny,
han leder mig ad rette stier
for sit navns skyld.
Selv om jeg går i mørkets dal,
frygter jeg intet ondt,
for du er hos mig,
din stok og din stav er min trøst.
Du dækker bord for mig
for øjnene af mine fjender.
Du salver mit hoved med olie,
mit bæger er fyldt til overflod.
Godhed og troskab følger mig,
så længe jeg lever,
og jeg skal bo i Herrens hus
alle mine dage.

SALME 23

lade sygdommen gå sin gang, eller om han griber ind og forlænger livet.

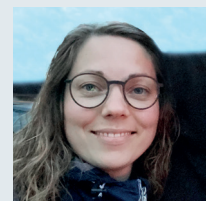
Mit ærinde her er altså at give anledning til refleksion – og sætte dig fri til at svare ja eller nej. For der er ikke et bestemt svar, man som kristen skal give på det spørgsmål.

Og dernæst: Tal med dine nærmeste! Det er et ubehageligt spørgsmål at skulle svare på uden først at have talt med dem, som evt. vil blive ladt tilbage. Og det er et enormt ansvar at skulle svare på vegne

af sin ægtefælle, forældre eller søskende.

Det eneste, vi har med igennem livet og døden, er Gud. Tag snakken om evt. genoplivning med det som fundament.

Helene Schou Andersen

FOR TROEN

En kongelig myndighed

AF KASPER ANDREAS BERGHOLT

Jesu gerninger er dybest set et udtryk for, at han er i gang med at genoprette det skaberværk, som syndefaldet har ødelagt.

Kasper Andreas Bergholt,
f. 1995

Stud.theol.

kasper-bergholt@hotmail.com

I kirken bekender vi troen på Jesus Kristus. På det seneste har jeg arbejdet en del med, hvad der ligger i den titel (det er nemlig ikke bare et efternavn). Kristus – Messias eller den salvede – er først og fremmest Israels kongetitel, og en konge har selvsagt myndighed. Her skal vi se på en passage fra Matthæusevangeliet, som svarer på det grundlæggende spørgsmål: Hvor langt rækker Jesu myndighed?

Da Jesus havde holdt Bjergprædikenen (Matt 5-7), blev folkeskaren slået af forundring over hans lære og hans myndighed (7,28f). Det er der ikke noget at sige til, for Jesus havde tilføjet sig selv en autoritet, der som minimum var på linje med Moselovens (5,21-48).

Jesus havde med malende billeder skildret den markante forskel på dem, der fulgte efter ham, og dem, der ikke gjorde (7,13-23), og han havde gjort det klart, at det var en alvorlig sag at ville følge efter ham (7,24-27). I Bjergprædikenen bliver det klart, at Jesus har en radikal myndighed til at lære og undervise.

I umiddelbar forlængelse af denne tale har Matthæus placeret en lang række episoder, hvor Jesus udviser en lige så radikal myndighed til at

handle og kalde (Matt 8-9). Passagen indeholder tre gange tre episoder, hvor Jesus *handler* med myndighed, og derimellem to episoder, hvor Jesus *kalder* med myndighed. Det er disse kapitler, som vi særligt skal dykke ned i.

Myndighed til at kalde

De to *kalde*-episoder siger noget vigtigt om efterfølgelse.

Først hører vi om to anonyme mennesker, der gerne vil følge efter Jesus (8,18-22). Pointen skal formentlig findes i de kryptiske udsagn: "Ræve har huler, og himlens fugle har reder, men Menneskesønnen har ikke et sted at hvile sit hoved" (8,20) og: "Følg mig, og lad de døde begrave deres døde" (8,22). Den, der vil følge efter Jesus, må være klar over, at det ikke er et let kald. Jesus udtaler sig med en radikal *myndighed* og forventer ubetinget *lydighed*.

I den anden kalde-episode udfolder Matthæus, hvem der kan følge efter Jesus. Hans første eksempel er en landsforræder, nemlig ham selv, tolderen Matthæus, der havde arbejdet for besættelsesmagten. Det var netop "toldere og syndere", der fulgte efter Jesus (9,10f). Det var

dem, der havde brug for en læge (9,12). Det var dem, der ikke havde noget at miste. Og Jesus siger, at sådan skal det være – det er den slags udskud, han er kommet for at nå ud til (9,13).

Jesu myndighed til at kalde disciple og senere sende dem (10,1-42) hænger sammen med hans læremyndighed: Han kalder mennesker til at leve efter Bjergprædikenens radikale etik. Den, der vil følge efter Jesus, skal ikke bare høre, men også handle (7,24-27).

Myndighed til at handle

Omkring disse to *kalde*-episoder står som nævnt i alt ni *handle*-episoder, som viser, hvor langt Jesu myndighed rækker, og samtidig også, hvor stor hans omsorg er.

Først helbreder Jesus en spedalsk ved at røre ved ham (8,1-4). De spedalske var rituelt urene og måtte derfor leve i isolation uden for byerne. Enhver, der kom i kontakt med en spedalsk, blev midlertidig uren. Man tænkte på den tid om urenhed på samme måde, som vi i dag tænker om vira og infektioner: Det skulle inddæmmes, for det var uhyre smitsomt. Men bare ikke for Jesus. Jesus bliver ikke uren, da han rører ved den spedalske – til gengæld bliver den spedalske ren! For Jesus har myndighed over det jødiske renhedssystem, og han har omsorg for de spedalske.

Derefter helbreder Jesus en lam tjener i huset hos en romersk officer (8,5-13). Officeren var ikke-jøde og en del af besættelsesmagten, men ikke desto mindre fremhæver Jesus ham som et stort troseksempel. Også her viser Jesus klart sin myndighed, idet han helbreder tjeneren alene ved sit ord, og han viser sin omsorg for de ikke-jøder, der levede i Israel.

Den næste episode er mindre dramatisk, men til gengæld mere personlig. Jesus helbreder Peters svigermor (8,14f). Han har omsorg for sine nære venner, og han har myndighed over forholdsvis almindelige sygdomme som feber. Han handler ikke kun i det storslåede, men også i det nære og private.

Under stormen på søen viser Jesus, at han har myndighed over selv voldsomme naturkræfter som vind og vand, og at han har omsorg for sine

FOTO: JOHN GALLERY

disciple, skønt deres tillid til ham var begrænset (8,23-27).

Ved at sejle over søen er Jesus og disciplene rejst uden for Israels grænser, men det begrænser hverken Jesu myndighed eller hans omsorg. Han udviser en bemærkelsesværdig omsorg for to ikke-jøder, der var besat af dæmoner, og hans myndighed er så tydelig, at dæmonerne allerede ved synet af ham må anerkende deres nederlag (8,28-34).

Da Jesus vender tilbage til Kapernaum, helbreder han ikke bare en lam, men proklamerer samtidig, at han har myndighed til at tilgive synder, hvad ellers kun Gud har (9,1-8).

I den tredje cyklus à tre episoder har Matthæus samlet fire undere: En kvinde, der i tolv år havde lidt af blødninger, og derfor i tolv år hav-

Da Jesus stilner stormen på søen, viser han disciplene, at han har myndighed over natu-rens kræfter.

Den dybe omsorg, Jesus har, er en hyrdes omsorg, og den radikale myndighed er en konges myndighed

de været rituelt uren og socialt isoleret, rører ved Jesus (9,20-22). Igen sker det, at der fra Jesus udgår en renhedskraft (jf. Mark 5,30), som absorberer hendes urenhed og hendes sygdom. Derefter viser Jesus sin magt over det mest stensikre i et menneskeliv: døden (9,18f.23-26). Endelig helbreder Jesus to blinde og til sidst en besat (9,27-34).

"Aldrig før er noget lignende set i Israel"

Spørgsmålet om Jesu myndighed rejses flere gange i de kapitler, vi kigger på (8,27; 9,8.33). Hvem har sådan en myndighed og sådan en omsorg? Hvem er den mand? Matthæus giver en tolkningsnøgle med fire led:

For det *første* skal vi bemærke de to blindes råb: "Forbarm dig over os, Davids søn!" (9,27). *Davids søn* er en kongetitel (2 Sam 7,12), og paradoksalt nok er det de blinde, der har set, at Jesus er Israels konge.

For det *andet* fortæller Matthæus, at farisæerne, der her repræsenterer folkets åndelige ledere, anklager Jesus for at stå i ledtog med den onde selv (9,34). De kalder altså Guds værk for Satans værk.

Derfor (det er det *tredje* led) er der ikke noget at sige til, at folket kan beskrives som "vanrøgtede og forkomne som får uden hyrde" (9,36b).

For det *fjerde* beskrives Jesus som den, der "ynkedes" over folket (9,36a), dvs. han fik en dyb følelse af medlidenhed.

Matthæus' tolkningsnøgle trækker på et hyrde-billede i GT, der særligt er tydeligt i Ezekiels Bog 34. Her kritiserer Gud Israels ledere – og i

særlig grad kongerne – for at være dårlige hyrder, der tænker på sig selv, og ikke på deres får. Fårene er blevet spredt og flakker om uden hyrde (34,2-9). Derfor vil Gud afsætte disse dårlige ledere og i stedet *selv* tage sig af sit folk. Han vil opsøge de forsvundne får og skaffe hele hjorden gode græsgange. Han vil "vogte dem på rette måde" (34,10-16) ved at sætte "én hyrde over dem, min tjener David; han skal vogte dem og være deres hyrde" (34,23). Den gode konge er altså som en hyrde.

I Matthæusevangeliet er det særligt Herodes (2,1-18), de skriftkloge og farisæerne (23,1-36) og præsteskabet (27,20), der kritiseres for at være som ulve i fåreklæder (7,15).

I stærk kontrast til disse uduelige ledere beskrives Jesus som den, der har dyb omsorg for folket. Han er som den hyrde, der ikke glemmer ét eneste får (18,12-14). Han flygter ikke for fjenderne, men lader sig tværtimod slå ned af de onde hyrder (26,31).

Den dybe omsorg, Jesus har, er altså en hyrdes omsorg, og den radikale myndighed er en konges myndighed. Jesus er den gode konge, den sande hyrde-konge.

Det er formentlig først og fremmest også inden for denne konge-ramme, vi skal forstå udtrykket Himmeriget/Guds rige. Jesus sender de tolv ud med budskabet om, at "Himmeriget er kommet nær" (10,7). Derfor skal de helbrede de syge, opvække de døde og så videre (10,8).

At Himmeriget/Guds rige er kommet nær, er et udtryk for, at Guds *konge* er kommet, og at han regerer aktivt. Guds konge har så stor myndighed, at sygdom, urenhed og død ganske enkelt mister deres magt.

Messias-myndighed

Da Johannes Døberen på et tidspunkt kommer i tvivl om, hvorvidt Jesus er Messias, Israels retmæssige konge, henviser Jesus til de *gerninger*, han gør, og som Matthæus bl.a. har fortalt om i kapitel 8-9: "Blinde ser, og lamme går, spedalske bliver rene, og døde hører, og døde står op, og

evangeliet forkyndes for fattige" (11,5).

Jesu gerninger er dybest set et udtryk for, at han er i gang med at genoprette det skaberværk, som syndefaldet har ødelagt. Han skaber fred, velvære og helhed. Han gør verden til et bedre sted at være. Og denne genoprettelses-mission var ikke bare en lille bonus-mission, Jesus havde. Nej, den er en integreret del af hans opgave som Messias.

Genoprettelsesaspektet underbetones ofte i den kirkelige tradition (missionsforeningerne), jeg kommer fra, men for Matthæus er der ingen tvivl: Hvis ikke Jesus gør de gerninger, han gør, er han slet ikke Messias!

Det betyder, at Jesus ikke bare kom for at undervise om Gud, men også for at helbrede de syge. Han kom ikke bare for at dø og sikre sine efterfølgere et liv efter døden. Han kom også for at genoprette livet *før* døden. Og de to aspekter hører uløseligt sammen: Hvis Jesus ikke er den Messias, der genopretter skaberværket, er han heller ikke den Messias, der dør på korset og oprejses til liv igen.

Hvad betyder det for os?

Vi har altså set, at Jesus er konge, og vi har set, *hvordan* han er konge. Men hvad betyder det for troen og kirken?

For det *første*: Jesu myndighed rækker uendeligt langt. Han er hele verdens konge, der har "al magt i himlen og på jorden" (Matt 28,18). Det betyder, at hans modstandere aldrig får det sidste ord. Der er mange magter, som vil stjæle tronen fra kong Jesus, men de vil aldrig sejre.

Ondskaben, synden, døden og Djævelen findes stadig og kæmper indædt, men deres fundament er undermineret, deres magt er stækket, og deres udfald er kun krampetrækninger. I påsken fandt det endelige slag sted, og Jesus vandt. Derfor kan vi fejre hans himmelfart, som er hans tronbestigelse. Han er verdens konge, og ondskaben vil aldrig få det sidste ord!

Vist kan den ondskab, vi møder, være voldsom, og den skal ikke bagatelliseres, men den

må heller aldrig få os til at tro, at Gud er blevet overvundet og styrtet fra tronen.

Denne vished om Jesu ubetingede myndighed bør give os frimodighed i kampen mod undertrykkelse, racisme, moderne slaveri, misbrug og andre former for ondskab. Vi kan kæmpe frimodigt, for vi ved, hvordan det ender, nemlig med Guds endegyldige sejr.

For det *andet*: Jesu kongemyndighed kommer til udtryk i hans undervisning, hans kald til efterfølgelse og hans omsorgsfulde handlinger. Det betyder, at troen ikke er stillestående og intellektuel, men et liv, der må udleves i praksis. Troen er ikke noget, der kun har betydning for "mig og Gud", men også noget, der får betydning for den verden, der omgiver mig.

Når vi som kirke sendes til verden omkring os, ligger det i umiddelbar forlængelse af Jesu sendelse (Joh 17,18). Det betyder, at sendelsen både rummer et forkyndelsesaspekt og et praktisk aspekt.

Jesus var ganske enkelt ikke ligeglad med, om mennesker sultede, og han kunne finde på at helbrede mennesker uden samtidig at fortælle dem om Gud. Her tror jeg, at vi som kirke stadig har meget at lære.

Dybest set er det et udtryk for, at Gud *vil* den skabte verden. Gud er ikke ude på at få os til at hade og forsage skaberværket. Tværtimod vil han, at vi skal engagere og involvere os i den skabte verden og drage omsorg for både mennesker, dyr og planter. For det gjorde Jesus. ■

At Jesus er konge, betyder, at hans modstandere aldrig får det sidste ord. Der er mange magter, som vil stjæle tronen fra kong Jesus, men de vil aldrig sejre

FOR TROEN

Søndag – ugens sejrsmiddag!

AF SAMUEL VIGILIUS KJØLLER-HANSEN

Vi har brug for en påmindelse om, at livet og verden er andet og mere end materie.

**Samuel Vigilius
Kjøller-Hansen, f. 1991**

Bach.theol. og stud.polit.
Samuelkh91@gmail.com

For noget tid siden holdt jeg for første gang en prædiken via Microsoft Teams. Internetforbindelsen var god. Prædikenen var komprimeret for at holde gudstjenesten skarp, og strukturen for hele samlingen var velovervejet og strømlinet med henblik på, at det skulle passe ind i en digital setting. Det var en god oplevelse, og teknologien har vist sig afgørende i forhold til at kunne afholde gudstjenester og sikre en vis form for menighedsliv det sidste års tid.

På den anden side var det også en speciel oplevelse. Microsoft Teams, Zoom osv. er for mange af os værktøjer, der hører studie og arbejde – altså hverdagen – til. Pludselig er det blevet en del af søndagen, ligesom jeg også har vænnet mig til, at ligesom studie og arbejde kan klares hjemme fra stuen, sådan kan gudstjenesten og menighedslivet også klares fra sofaen.

Jeg tror, at det udfordrer søndagens adskilthed. Det vil jeg give nogle refleksioner over her.

Søndagen - Herrens dag!

Det kan vel næppe defineres som et oprør mod

Gud, at søndagen er blevet ugens helligdag i hele den kristne verden. Alligevel er det værd at undre sig over, at kirken i dag ikke afholder helligdag på den syvende dag i ugen (lørdagen), som Gud ellers ville det fra skabelsen af (jf. 1 Mos 2,3. 2 Mos 20,8).

Men allerede kort tid efter Jesu opstandelse kan vi i NT finde vidnesbyrd om, at de første kristne helligede og adskilte søndagen (den første dag i ugen) frem for lørdagen. Lukas skriver fx, at "den første dag i ugen var vi samlet for at bryde brødet" (ApG 20,7). Den tidlige kirke havde brug for en ugentlig påmindelse om, at vi lever i en virkelighed, der er defineret af Jesu opstandelse. Derfor blev søndagen en fejringdag. For det var opstandelsesdagen. Det var Herrens dag.

Jeg tror, at vi i dag, måske mere end nogensinde tidligere, har brug for en ugentlig påmindelse om Jesu opstandelse. Vi har brug for at kalibrere vores bevidsthed til den bibelske virkelighed, så vi ser, at livet og verden er andet og mere end materie. Vi har brug for vished om håbet om de dødes opstandelse, og vi har brug for et objektive fundament for glæde og begej-

string, som ikke hviler på vores midlertidige og skiftende livserfaringer.

Derfor mindes vi ikke kun Jesu opstandelse, når vi fejrer påske, men hver eneste søndag, hvor vi samles til gudstjeneste, er en proklamation af Jesu opstandelse. Derfor er gudstjenesten også en gudstjenestefejrning, for som Barnabas, en af kirkens ledere fra det 2. århundrede, skriver, så er denne dag præget af glæde: "Derfor fejrer vi også den ottende dag [søn-

Opstandelsesdagen er altså udgangspunktet og det ugentlige omdrejningspunkt for det nye liv i troen. Det er herfra, et liv i kærlighed til vores nabo og omsorg til vores kollega udspringer. Det er grunden til, at vi kan give af vores egen overflod til dem, der ikke har så meget.

"Den første dag i ugen skal I hver især samle sammen og lægge så meget til side, som han har råd til ..." (1 Kor 16,2). Når Paulus på den måde opmuntrer menigheden i Korinth til at samle

Jeg tror, at vi i dag, måske mere end nogensinde tidligere, har brug for en ugentlig påmindelse om Jesu opstandelse

gen] med glæde, for på den stod Jesus op fra de døde" (Barn. 15,9).

Jesu opstandelse er omdrejningspunktet for det nye liv

Søndagen betegnes i Bibelen som den første dag i ugen. Det var altså skabelsens første dag, hvor Gud transformerede mørke til lys. Det var dagen, hvor Gud skabte liv af intet.

Lige som søndagen ved skabelsen var den første dag, sådan er søndagen, opstandelsesdagen, også en påmindelse om det nye menneske, som skabes igennem troen på Jesus. "Vi blev altså begravet sammen med ham ved dåben til døden, for at også vi, sådan som Kristus blev oprejst fra de døde ved Faderens herlighed, skal leve et nyt liv" (Rom 6,4).

ind til de fattige i Jerusalem om søndagen, så er det ikke kun af praktiske hensyn. Men fordi vi igennem dåben og troen har del i Jesu død og opstandelse, har vi barnekår hos Gud. Derfor kan vi i tillid til, at han vil sørge for os, frimodigt give af vores økonomi, tid og kærlighed til dem, der trænger.

Husk hviledagen!

Selvom vi i dag ikke fejrer sabbatsdagen, men derimod opstandelsesdagen, og selvom søndagens adskilthed kan være udfordret på forskellige måder, så er sabbatbuddets intention stadig helt aktuelt: Husk hviledagen og hold den hellig! Til gavn for din næste, til glæde for dig selv og til Gud Faders ære, som ikke sparede sin egen søn, men gav ham hen for os alle. ■

En duft af bryllupsrejse i Tredje Mosebog

AF CHRISTIAN CANU HØJGAARD

Det kan være svært at se, hvad vi skal bruge Tredje Mosebogs lovtekster til. Men de giver faktisk rigtig god mening, når man tager et blik på den større fortælling i Bibelen.

Christian Canu Højgaard,
f. 1988

Ph.d.-studerende på Dansk Bibel-Institut og præst i Vestsjællands Valgmenighed
cch@dbi.edu

Jeg havde på et tidspunkt chancen for at læse i Mosebøgerne sammen med en amerikansk-jødisk rabbiner. Det var fascinerende at opleve ham arbejde med bibelteksten. Det var, som om disse vanskelige tekster fra en fjern fortid kom til live og begyndte at hænge sammen.

Siden hen har jeg selv fået mulighed for at gå i dybden med særligt Tredje Mosebog, og i denne artikel vil jeg gerne dele nogle af de højdepunkter, jeg er stødt på i denne ret fantastiske bog.

På bryllupsrejse i ørkenen

Man taler normalt om Mosebøgerne som fem bøger, men faktisk er det ét samlet værk, der trækker en lang linje fra skabelsesberetningen til Moses' død på grænsen til det forjættede land.

Midt i dette historieværk står Tredje Mosebog, som handler om israelitternes ophold ved Sinaj bjerg. Forinden har vi i Anden Mosebog hørt om folkets udvandring af Egypten og deres rejse gennem ørkenen til Sinaj. Og Fjerde Mosebog beretter om endnu en ørkenvandring, nemlig fra Sinaj til Shittim på grænsen til det

forjættede land.

Begge ørkenvandring var hårde og slidsomme for israelitterne, men ude i den brandvarme ørken talte Gud til sit folk og underviste dem i, hvad det vil sige at være Guds folk. De mange års ørkenvandring og opholdet ved Sinaj var derfor ikke en ubelejlig forsinkelse på vejen mod det forjættede land. Det var derimod en vigtig periode i folkets historie, hvor de nu skulle lære deres Gud og frelser at kende.

Da profeten Hoseas mange år senere kiggede tilbage på denne tid, beskrev han tiden i ørkenen som en slags bryllupsrejse: "Jeg [Gud] lærte dig at kende i ørkenen, i luftspejlingernes land" (Hos 13,4). Andre steder bruges ordet "kende" om det intime (seksuelle) kendskab mellem mand og kvinde i et ægteskab.

Herude i ørkenen var der kun israelitterne og Gud. Det befriede folk og dets befrier.

Dødelig urenhed

Lad os bare være ærlige og indrømme, at Tredje Mosebog kan fremstå noget gammeldags for

FOTO: ISTOCKPHOTO

os moderne læsere. Bogens første syv kapitler beskriver nøgternt og i detaljer, hvilke typer ofringer folket skulle bringe, og hvordan præsterne skulle håndtere ofringerne. Det er svært at se, hvad vi overhovedet skal bruge disse lovtekster til. Men de giver faktisk rigtig god mening, når man tager et blik på den større fortælling i Bibelen.

Tredje Mosebog står som et slags spejlbillede af skabelsesberetningen om Adam og Eva i Edens have. Her havde Gud og de første mennesker et harmonisk fællesskab, og Adam og Eva levede i Guds nærvær og velsignelse. Syndefaldet gjorde en ende på harmonien, og menneskeheden blev fordrevet fra haven og Guds umiddelbare nærvær. Konsekvenserne af syndefaldet ser vi overalt i Bibelen, også i Tredje Mosebog.

For eksempel er der et afsnit med renhedslove (3 Mos 11-15), herunder spiseregler. Gennem disse renhedsforskrifter ser vi de dystre konsekvenser af syndefaldet. Den skabte verden, som fra begyndelsen var god, er blevet uren, og

urenheden adskiller mennesket fra Gud. Urenheden er ikke i sig selv dødbringende, men det er katastrofalt at nærme sig Gud, hvis man ikke er ren. Profeten Esajas er et stærkt eksempel på dette, for da han så Gud i et syn inde i templet, frygtede han for sit liv: "Ve mig, det er ude med mig, for jeg er en mand med urene læber, jeg bor i et folk med urene læber, og nu har mine øjne set kongen, Hærskarers Herre" (Es 6,5).

Situationen efter syndefaldet var først og fremmest, at Guds nærvær gik fra at være livgivende til at være dødeligt. Selv Moses fik ikke lov til at se Guds ansigt, for så ville han dø (2 Mos 33).

Gud vil fællesskab

Men Gud vil ikke acceptere denne situation. Han vil have et nært fællesskab med sin udkårne. Han elsker os mennesker. Og i Tredje Mosebog ser vi et glimt af, hvordan Gud vil genoprette fællesskabet med menneskeheden.

Midt i den urene verden udvalgte Gud et folk og befriede dem fra slaveriet i Egypten. Han

De mange års ørkenvandring var ikke bare en ubelejlig forsinkelse på vejen mod det forjættede land. Det var derimod en vigtig periode i folkets historie, hvor de nu skulle lære deres Gud og frelser at kende.

Profeten Hoseas beskriver tiden som en slags bryllupsrejse.

OPBYGNING AF TREDJE MOSEBOG

Kap. 1-7	Offerlove: om, hvordan folket skulle bringe ofre
Kap. 8-10	Indvielsen af præsterne og helligdommen
Kap. 9-15	Renhedslove: om urenhed og om, hvordan man bliver ren
Kap. 16	Den store Forsoningsdag
Kap. 17-26	Hellighedslove: om, hvordan man skal leve et helligt liv
Kap. 27	Love om løfter

bragte dem ud til sig i ørkenen og gav dem nøje instruktioner om at bygge en helligdom. I helligdommen skulle de ofre til ham i tilbedelse og tak. De skulle også bringe fællesskabsofre (kaldet "måltidtsoffer" i oversættelsen af Bibelen fra 1992) og på den måde have et konkret, usynligt fællesskab med Gud i himlen. Og de skulle rense sig fra deres urenhed og synd gennem renselsesofre.

Kort sagt er der mange lange kapitler om præstetjeneste, ofringer og konstruktionen af telthelligdommen, og de er svære at forstå. Men den vigtigste ting, jeg har lært af disse tekster, er, at Gud er så grundig i sin instruktion, fordi han mere end noget andet ønsker at have fællesskab med sit folk.

Det er et fællesskab, der er i konstant fare på grund af urenheden i verden og ikke mindst i hjerterne. Det er en faretruende urenhed, som kan koste livet – og som kostede liv, da Arons to sønner, Nadab og Abihu, eksperimenterede med

deres egne ofringer (3 Mos 10).

Den hellige, rene Gud *vil* have fællesskab med urene mennesker, men det skal ske på hans måde. Derfor de lange, detaljerede ritualtekster.

Gudstjeneste og hellighed

Første halvdel af Tredje Mosebog kulminerer i den årlige forsoningsdag (yom kippur), hvor helligdommen og folket renses for al synd og urenhed (3 Mos 16). Billedligt kan man sige, at der gennem forsoningen er skabt en miniatureudgave af Edens have midt i den urene ørken.

Gennem de tilbagevendende ofringer fjernes urenheden, og Gud kan bo midt i sit folk, og de kan leve i hans beskyttende og velsignende nærvær. Gud siger endda, at han vil vandre midt i sit folk (3 Mos 26,12), ligesom han vandrede i Edens have (1 Mos 3,8).

Det er i lyset af det tema, man skal læse resten af bogen. Fra kapitel 17 bevæger bogen sig videre til et nyt tema, som kan sam-

menfattes under overskriften "hellighed". Kapitlerne handler knap så meget om ofringer og renhed og langt mere om etik. Kort sagt: Hvordan skal dette befriede og forsonede folk leve i harmoni med hinanden og med Gud? I kapitel 19 opsummeres temaet: "I skal være hellige, for jeg, Herren jeres Gud, er hellig" (3 Mos 19,2).

Forsoning og hellighed hænger altså sammen. Eller udtrykt med nogle andre ord: Tro og liv hænger sammen – også i Det Gamle Testamente.

I denne del af Tredje Mosebog beskrives det så, hvad det vil sige at leve et helligt liv. Den vigtigste lektie er måske, at hellighed dækker alle områder af ens liv, lige fra påklædning og udseende til seksualitet, forholdet til ens nærmeste og endda til de fremmede. Der er med andre ord ikke en niche af ens liv, hvor Gud ikke kræver hellighed, både i det synlige og i det skjulte. Her ligger en vigtig formaning til os i dag.

Gælder hellighedslovene i dag?

Der er mange, der i tidens løb har spurgt, om de gamle love fra Det Gamle Testamente også gælder kristne i dag. Et typisk svar er, at kun de ti bud gælder i dag, eller at det kun er de bud, som Jesus og apostlene direkte bekræfter.

Men kigger man efter i Det Nye Testamente, dukker der mange referencer til Tredje Mosebog op. Af pladshensyn vil jeg blot nævne tre.

For det første sammenfatter Jesus hele loven i to bud: "Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele dit sind. Det er det største og det første bud. Men der er et andet, som står lige med det: Du skal elske din næste som dig selv" (Matt 22,37-39). Næstekærlighedsbuddet er et direkte citat fra Tredje Mosebog 19,18. Buddet om at elske Gud er fra Femte Mosebog 6,5.

For det andet kalder Peter de kristne til at leve et helligt liv og refererer direkte til Tredje Mosebog 19,2 (1 Pet 1,16). Det var ikke kun israelitterne i Det Gamle Testamente, der skulle leve et helligt liv i overensstemmelse med den Gud, som havde befriet dem fra slaveriet. Det gælder i mindst lige så høj grad de kristne, som på et endnu dybere plan er befriet fra syndens slaveri.

Og for det tredje tager Paulus fat i nogle af de vanskeligste kapitler i Tredje Mosebog, når han underviser korinthermenigheden i, hvordan de skal håndtere incest (1 Kor 5). I Tredje Mosebog 18 og 20 beskrives incest, homoseksuelt samliv og dyresex som modsætninger til et helligt liv, og handlingerne straffes med døden. Kapitlerne er for så vidt nemme at forstå, men de er blevet stadig mere kontroversielle, i takt med at homoseksualitet er blevet mere og mere acceptabelt i samfundet.

Paulus' håndtering af et incestuøst forhold giver et vigtigt pejlemærke med hensyn til at forstå, hvordan vi skal bruge Det Gamle Testaments love i en kristen etik. I Første Korintherbrev 5 forbyder Paulus samlivet mellem en mand og hans fars hustru. Det gør han bl.a. med reference til en meget voldsom formulering fra Mosebøgerne: "I skal udrydde den onde af jeres midte" (fx 5 Mos 13,6).

I Mosebøgerne handler det normalt om dødsstraf, men det gør det bestemt ikke for Paulus. Tværtimod handler det for Paulus om udstødelse af kirken, altså om kirketugt. På den måde udleder han gode principper for et helligt liv og et godt menighedsliv ud fra lovene i Mosebøgerne, men med den væsentlige forskel, at kirken ikke har mandat til fysisk straf.

Tredje Mosebog er profeti

Mod slutningen af Tredje Mosebog ændrer bogen fuldstændig karakter. De mange lovtekster når deres klimaks i en tale fra Gud til israelitterne fyldt med formaninger og opmuntringer til at overholde lovene og leve et helligt liv (3 Mos 26).

Budskabet er, at hvis israelitterne holder lovene, vil Gud til gengæld lade sine velsignelser regne ned over folket, og de vil blive et stort og rigt folk, som kan leve i fred for deres fjender. Men hvis folket ikke vil høre på Gud og leve med ham, så vil han ramme dem med forbandelser i form af krig, sygdom, hungersnød og eksil fra det land, som Gud ellers ville lade dem bo i.

Disse forfærdelige straffe understreger, hvor skrøbelig denne miniatureudgave af Edens have ude i ørkenen i virkeligheden er. Vi ser, at det smukke og gode fællesskab mellem Gud og israelitterne er malet på en dyster baggrund, fordi der inderst inde i bruden er et uforsonligt og oprørske hjerte. Igen og igen advarer Gud om konsekvenserne ved ikke at høre på ham og overholde hans bud. Alligevel viser historien i resten af Det Gamle Testamente, at israelitterne var oprørske og søgte andre guder.

Tredje Mosebog har dermed et profetisk skær over sig. På den ene side tegner den godt nok et billede af, hvordan Gud ønskede at bo i et trygt og helligt fællesskab med sit folk midt i den urene verden – en slags paradys på jord, kunne man sige. Men på den anden side viser særligt slutningen af bogen, at det ikke kunne lade sig gøre, og at et harmonisk fællesskab mellem Gud og mennesker kræver noget helt ekstraordinært.

På den måde peger Tredje Mosebog ud over sig selv og bliver på sin egen måde en profeti om Jesus, Guds søn, der blev menneske og døde for os. Hans død var ikke en tilfældig død, men et renselsesoffer for al verdens synd og urenhed. Derfor kan vi ved troen på ham med frimodighed have fællesskab med Gud (Hebr 10,19).

I Bibelens allersidste kapitler får vi så et glimt af fremtiden. Der skal nemlig være bryllupsfest! Med nogle fantastiske billeder beskriver apostlen Johannes, hvordan Guds folk som en brud forenes med sin brudgom, Jesus (Åb 21).

Profetien fra Mosebøgerne er gået opfyldelse – i al evighed skal Gud bo sammen med sit folk, og der skal ikke længere være synd, død eller sorg. ■

Artiklen har været trykt i magasinet
Ordet & Israel, marts 2020

Nådemiddelkristendom

AF JAN BYGSTAD, OVERSAT AF LENE DUE MADSEN

*Nådemidlerne hjælper os til at vende blikket væk fra det,
som foregår i vores indre, til det, som vi får udefra.*

Luthersk kristendom er *nådemiddelkristendom*.

Mærkeligt nok er det et begreb, som ser ud til at være ukendt for ret mange, også inden for lutherske sammenhænge – på trods af at det beskriver en helt afgørende side ved det, som er et særkende for luthersk evangelie- og kirkeforståelse.

Begrebet udspringer af den lutherske bekendelse Augustana, artikel 5:

”For at vi kan nå til denne tro, er der indstiftet et embede til at lære evangeliet og meddele sakramenterne. For gennem ordet og sakramenterne som *midler* skænkes Helligånden, der virker tro, hvor og når det behager Gud, hos dem, som hører evangeliet ... De fordømmer gendøberne og andre, som mener, at mennesker kan få Helligånden uden noget ydre ord ved deres egne forberedelser og gerninger.”

Her siges det ligeud, at troen skabes af evangeliet, fordi Helligånden er bundet til evangeliet. Tro er ikke noget, et menneske udvikler selv, men er Åndens værk. Og evangeliet kommer til os gennem bestemte ydre midler: Ordet (Bibelen) og sakramenterne (dåb og nadver). Med Ordet menes *det forkyndte og hørte ord og det skrevne og læste ord*.

At Ånden kommer i og med ydre, konkrete midler – nådemidlerne – har sin parallel i inkarnationen: Ligesom Sønnen, den anden person i guddommen, klædte sig i kød og blod, da han blev menneske (Joh 1,14), klæder Ånden, den tredje person i guddommen, sig i kød og blod i nådemidlerne.

Gud anvender altså den skabte, fysiske virkelighed, når han rækker os sin frelse. Frelsen blev vundet på Golgata for 2000 år siden, og han rækker den til os med nådemidlerne som sit værktøj.

Et godt billede på det finder vi i fortællingen om kobberslangen (4 Mos 21,8f). I sig selv har

en afbildning af en slange på en stang ingen helbredende kraft. Men *Herren har knyttet et løfte til kobberslangen*. Sådan er det også med nådemidlerne: Vandet i dåben, brødet og vinen i nadveren kan i sig selv ikke hjælpe eller frelse. Men fordi Herren har knyttet sit løfte til disse ydre midler, er de virkningsfulde.

Tro er ”overbevisning om det, der ikke ses” (Hebr 11,1), og i nådemidlerne er Jesus nærværende, selv om han ikke kan ses, udelukkende i kraft af sit løfte.

Nådemidlerne hjælper os til at vende blikket væk fra det, som foregår i vores indre, til det, som gives os *udefra*. Det fører kristenlivet væk fra det subjektive over på en objektiv grund.

En åndelighed, som søger indad og stadig vil *føle* Guds nærvær, bryder sig kun lidt om Herrens objektive nærvær i Ord og sakramenter. Og modsat: En åndelighed, som har rod i nådemidlerne, vil kun lægge lidt vægt på det subjektivt-følelsesmæssige. Dette er frigørende, samtidig med at det giver åndelig nøgternhed.

Ordet som nådemiddel

Det første og grundlæggende nådemiddel er Guds ord. Det er et virkningsfuldt ord, fordi Helligånden er forenet med Ordet og dermed virksom gennem Ordet. Ånden kommer ikke ”ud af det blå”. At Ånden på denne måde er bundet til Ordet, understreges en række steder i NT:

”Dette ene vil jeg have at vide af jer: Fik I Ånden ved at gøre lovgerninger, eller ved at høre i tro? ... Han, der giver jer Ånden og gør undergerninger blandt jer – gør han det, fordi I gjorde lovgerninger, eller fordi I hørte i tro?” (Gal 3,2-5).

Lovgerninger vil sige det at arbejde med sig selv for at blive sådan, som Gud kræver i sin hellige lov. I mødet med Loven bliver det klart, at skal jeg have med Gud at gøre, må jeg blive

Gud anvender den skabte, fysiske virkelighed, når han rækker os sin frelse

Jan Bygstad, f. 1952

Præst i Det Evangelisk-Lutherske Kirkesamfund, Bergen, Norge
Jan.bygstad@delk.no

Jeg kom ikke til verden, fordi jeg havde villet det selv eller bedt om det. Jeg kom til verden som en frugt af mine forældres kærlighed. På samme måde hviler den nye fødsel heller ikke på noget, jeg kan gøre

anderledes.

Det er ikke sandt – som man ellers ofte hører i dag – at ”Gud accepterer mig, sådan som jeg er”. Tværtimod: Guds dom hviler over mig, sådan som jeg er i mig selv.

Loven er nådeløs, fordi den er det konkrete udtryk for Guds hellighed: Den Hellige accepterer ikke synd. Hvor meget et menneske end stræber med sig selv for at ”gå lydighedens vej” og blive hellig, er det forgæves. Materialet er for skrøbeligt: Gamle Adam *kan* ikke forbedres. Derfor må han dø, og der må skabes noget helt nyt.

Fordi lovgerningernes vej er blokeret, udelukkes alt det, mennesket selv vil bidrage med. I stedet modtager vi Guds gave gennem ”at høre troen forkyndt”, dvs. gennem evangeliets ord. Ånden er – ligesom frelsen – Guds frie gave. Ånden kommer til os i og med frelsesbudskabet i evangeliet, og det er dette budskab, som skaber troen (Rom 1,16, jf. ApG 10,44).

Kraften til frelse ligger altså i et bestemt budskab, ”Ordet om korset”. Det ligger ikke i vores hænder. (Joh 6,63).

Ordet *er* ånd og *er* liv. Det vil sige, at Herrens Ånd er ét med Ordet og dermed tager bolig i den, som hører Ordet og tager det til sig.

Da Gud skabte himmel og jord, skete det ved hans ord (1 Mos 1,3). Guds ord er skabende og virkningsfuldt. Ved Ordet blev universet og hele dets mangfoldighed skabt (Sl 33,6.9). Gud

behøvede hverken værktøj eller materialer, da han skabte. Og ved det samme ord holdes skaberværket oppe (Hebr 1,3).

På samme måde er det i forhold til frelsens sag. Når Gud vil have noget gjort, sker det ved Ordet. *Derfor hviler alt sandt arbejde i Guds rige på troen på Ordets virkekraft.*

Dette indebærer, at Ordet indeholder mere end bare information. Her dur den sædvanlige skelnen mellem teori og praksis ikke, altså at Ordet formidler en *teoretisk* kundskab, som vi skal omsætte i *praksis*. I stedet er sand forkyndelse af Guds ord udtryk for *Guds handling*. Derfor er det at lytte til Ordet ensbetydende med at blive genstand for Åndens arbejde.

Her skiller luthersk tro sig fra reformert teologi. Denne er kendetegnet ved, at man reelt *skiller* Ånden og Ordet: Ordet er i sig selv ikke bærer af Ånden, men Ånden må på en eller anden måde komme som et tillæg.

Principielt svarer dette til *sværmeriet*, som Luther skældte ud på. Sværmerbevægelsen gjorde sig stærkt gældende i Tyskland i 1520'erne. Her hævdede man at kunne høre Åndens tale direkte i sit eget hjerte uden det ydre Guds ord. Den slags åndelighed skaber megen forvirring, fordi man ikke har noget objektivt kriterium til at skelne, hvad der er fra Gud, og hvad der er egne indskydelser.

Evangeliet og frelsestilegnelsen

Mens Guds lov taler om, hvad jeg skal gøre og være, taler evangeliet overhovedet ikke om mig. *Alt handler om Jesus*: ”Se det Guds lam, som bærer verdens synd” (Joh 1,29)! Og hvor det budskab bliver hørt og modtaget, kommer troen og livet. Da skaber Guds Ånd et nyt menneske.

Frelsen blev gjort fuldkommen færdig på korset for 2000 år siden. Og Ånden giver mig del i frelsens rigdom gennem *nådemidlerne*, som er broen over de 2000 år. ”Troen kommer altså af det, der høres...” (Rom 10,17).

Ligesom frelsen fuldt og helt er *Guds værk* ved Sønnen, er frelsestilegnelsen *Guds værk* – ikke mit. Frelsestilegnelsen klares af Ånden ved nådens midler.

Det er pointen i Luthers forklaring til 3. trosartikel i Den lille Katekismus:

"Jeg tror, at jeg ikke ved egen fornuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komme til ham. Men derimod at Helligånden har kaldet mig gennem evangeliet ..."

Jeg kom ikke til verden, fordi jeg havde villet det selv eller bedt om det. Jeg kom til verden som en frugt af mine forældres kærlighed. På samme måde hviler den nye fødsel heller ikke på noget, jeg kan gøre: "De er ikke født af blod, *ikke af køds vilje, ikke af mands vilje*, men af Gud (Joh 1,13).

Konkret betyder det, at den såkaldt frie vilje er udelukket som grundlag for barnekår. Man bliver ikke født, fordi man "bestemmer sig for det". Det gør Ånden ved evangeliet.

Dåb og nadver

Det evangelium, som bærer Ådens kraft i sig, kommer til os i en tredobbelt skikkelse, i nådens tre midler: Ordet i mundtlig og skriftlig form, dåben og nadveren.

Dåben er evangelium i flydende form – rent og ufortyndet. Dåben er dermed Guds gerning, ikke menneskers.

De forskellige baptistiske tilgange til dåben betragter den som en bekendelseshandling. Problemet med det er, at dåben dermed gøres til menneskers gerning, og dermed til en lovgerning. Da er dåben ikke længere noget nådemiddel og kan derfor heller ikke frelse. I stedet bliver det en lydighedshandling, hvor den troende bekender, at han har "bestemt sig for".

I modsætning dertil lærer Skriften, at dåben (badet) føder et menneske på ny og skænker Helligånden (Tit 3,4f). *Frelsestelegheden* (genfødsel og fornyelse) er udtrykkeligt Guds gerning. Helligånden er virksom gennem vandbadet.

Det er Jesu ord, indstiftelsen, som gør dåben virkningsfuld. Derfor er dåben "badet med vand ved Ordet" (Ef 5,26). Kirkefaderen Augustin siger: "Ordet kommer til elementet og skaber sakramentet". Dermed har dåben en frelsende betydning (1 Pet 3,21. Tit 3,5).

Den frelsende betydning hænger sammen med, at i dåben forener Gud os med sin Søn i hans død og opstandelse (Rom 6,3-5, jf. Kol 2,12). Passivformen, som anvendes i disse vers, kaldes ofte for *passivum divinum*, og betyder, at *den aktivt handlende er Gud* – og ikke den troende. Dåben er en Guds gerning og derfor langt mere end en symbolhandling.

På samme måde er nadveren et nådemiddel, ikke kun en symbolhandling. *Nadveren er evangeliet i spiselig form*. Dette i kraft af Kristi indstiftelse, altså Jesu befaling og løfteord. Derfor læses indstiftelsesordene nødvendigvis hver gang, nadveren fejres.

På samme måde som reformert teologi (den del af reformationen, der kan spores tilbage til Calvin og Zwingli) skiller Ånden fra Ordet, skiller denne teologiske tradition også Jesus fra elementerne i nadveren og hævder, at brød og vin ikke kan være det, som indstiftelsesordene siger: Kristi legeme og blod.

Dermed bliver nadveren ikke længere evangelium, en Guds gerning, hvor Herren giver os sin nåde, men en menneskelig gerning, altså en lovgerning. Man begrænser nadverens betydning til kun at være et mindemåltid.

Når Luther skal forklare, hvad nadveren er, bibeholder han *ordlyden* i indstiftelsesordene: "*Dette er mit legeme/mit blod*". Ordene må forstås ud fra sit pålydende. I nadvermåltidet modtager vi det legeme og det blod, som blev ofret på korset til soning for alle vore synder. Jesus er Guds Lam – påskelammet – som blev slået for vore overtrædelser, og nadveren bliver sådan set den kristne kirkes påskemåltid. Derfor siges det også, at dette gives "til syndernes forladelse". Og syndernes forladelse er evangelium.

At afvise *realpræsensen* – at Jesus er virkelig til stede med sit legeme og blod i brødet og vinen – er at fornægte evangeliet i nadveren. Det er helt uden betydning, om det er noget, vi kan forstå eller forklare.

Mysteriet er ikke til for at begribes, men for at gribes i tak og tro.

Af denne grund fejrer vi den hellige nadver med den største ærbødighed – og taknemlighed. Liturgien, som anvendes under nadverfejringen, skal tjene til at understrege rigdommen i nadverens gave og til at lære menigheden at "tage sine sandaler af, fordi det sted, de står på, er hellig jord!"

Ligesom dåben bliver indgangsporten til det kristne liv, bliver den også indgangsporten til det at blive et lem på Kristi legeme og en del af troens fællesskab (1 Kor 12,13).

På samme måde er nadveren med til at konstituere troens fællesskab:

"Velsignelsens bæger, som vi velsigner, er den ikke fællesskab med Kristi blod? Brødet, som vi bryder, er det ikke fællesskab med Kristi legeme? Fordi der er ét brød, er vi alle ét legeme, for vi får alle del i det ene brød" (1 Kor 10,16f).

Nadveren er dermed også enhedens måltid: Du siger indirekte til den, som du knæler sammen med: "Vi er ét – i Kristus. Du er min bror/søster i troen". I sin konsekvens betyder det, at hvor troens enhed ikke findes – fx der, hvor der er vranglære – kan man heller ikke fejre nadver sammen.

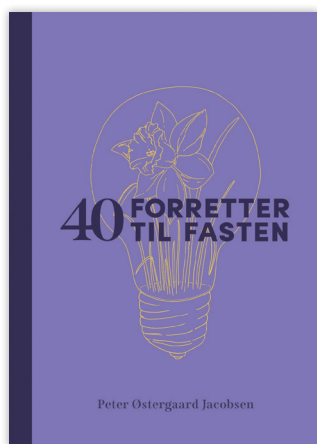
Når den hellige nadver sammen med evangelieforkyndelsen er centrum i menighedens trosliv, har det konsekvenser for, hvor ofte menigheden samles om nadverbordet. At samles om den gave, Gud har givet os i sin Søns kød og blod, er et livsbehov for en luthersk kristen.

Derfor samles vi *ofte* om nadveren – helst hver søndag, sådan som de første kristne også gjorde det. Vi kommer sammen, fordi Herren kommer til os med ny nåde, giver "nåde over nåde", ikke fordi der er et bud, som tvinger.

Dermed er evangeliet i egentligste forstand menighedsskabende – sådan som vi også så det i Den augsburgske bekendelse. ■

40 forretter til fasten

BOGANMELDELSE AF SOREN SKOVGAARD SØRENSEN

40 forretter til fasten

Peter Østergaard Jacobsen
Lohse, 2021
88 sider, kr. 149,95

I en tid med begrænsede fællesskaber og mere ensomhed har jeg opdaget et behov for mere struktur på min stilletid med Gud. Det har været godt for mig at følge denne bog, der til hver dag i fasten indeholder korte tekster, der har været brugt som små taler ved offentlige skriftemål i kirken.

Fasten er en særlig tid til at give afkald på nogle af de ting, som tager vores fokus i hverdagen. Men fasten er ikke blot til afkald, men også til syndsbekendelse. Og det gør udgivelsen relevant, for den retter mit fokus mod Gud gennem 40 dages bøn og skriftlæsning.

De 40 korte tekster peger hen imod tilgivelsens under. Bogen tager syndens kamp alvorligt og vedkender sig de sår, vi påfører både os selv, hinanden og den treenige Gud.

Og da synden er en daglig plage for mig selv, så oplever jeg også personligt at blive

taget alvorligt. Jeg blev særligt mindet om ordene: "Frygt ikke, Maria! Du har fundet nåde for Gud. Intet er umuligt for Gud" (s. 15). Det er ord til dig, som kæmper en brav kamp mod synden. Som et Guds barn står du aldrig alene i den kamp. Det, der ikke er muligt for dig, er muligt for Gud.

Netop i en tid med afstand og ensomhed har jeg særligt brug for at vide, at Gud er med mig. Bogens forfatter formår at sætte fokus på Guds magt, så jeg kan hvile i ham og ikke i mine egne anstrengelser. Igennem de mange små refleksioner bliver Jesus Kristus mit lys i mørket.

Peter Østergaard Jacobsen deler rundhåndet ud i sine skriftetaler, så vi alle kan sidde hver for sig – i vores "bønnerum" – og grunde over livet i sin helhed, for gennem bod og anger over synden at blive ført hen til den barmhjertige og nå-

dige Gud, som er sen til vrede. Mit hjerte befries af Jesus.

Refleksionerne efterlader en tro på syndernes forladelse – for os, der kæmper med syndens selviscenesættende vilkår.

Det smukkeste eftermæle, en bog af en kristen forfatter og præst kan få, er, når man ved bogens afslutning kan huske Kristus bedre end forfatteren, og Bibelen mere end de mange ord. Dejligt, at forfatteren tør lade læseren dvæle ved skriftstederne uden at indhylle dem i for mange ord.

Bogens enkle opsætning er også en styrke. Vi må vove at lade stilhedens og bønnens verden tage fat om angerens og bodens rod, så vi derigennem kan se Jesus som livets lys og menneskers frelser.

Skal der udgives et nyt oplag, kan bogen med fordel have flere af de tegnede illustrationer med. Deres symbolik kunne åbne for endnu mere langsomhed, som bogens indhold fordrer.

Jeg kan varmt anbefale bogen til den, som ønsker at give plads til Helligåndens fylde – igennem 40 dages samtaler med Jesus, som er synderens ven.

Refleksionerne efterlader en tro på syndernes forladelse – for os, der kæmper med syndens selviscenesættende vilkår

Skrift og tradition

BOGANMELDELSE AF PETER LEIF MOSTRUP HANSEN

Skrift og tradition

Kevin J. Vanhoozer
Forlaget Semper, 2021
90 sider, kr. 99,-

Et af reformationens slagord var "Skriften alene". I denne bog – der er et kapitel fra et større værk – belyser den amerikanske professor i systematisk teologi Kevin Vanhoozer lærepunktet fra flere sider. Han vil opmuntre læseren til at holde fast ved "Skriften alene", og det synes jeg, er et godt anliggende.

Pointer

Vanhoozer understreger, at kun Skriften er ufejlbarlig og er den øverste autoritet i kirken (s. 17). Samtidig påpeger han, at der under Skriften er en fortolkningsstruktur, som består af traditionen, kirken og læreembedet under Helligåndens virke (s. 24). Traditionen er

også en autoritet; som vidne, ikke som dommer (s. 66); som månen, der lyser i kraft i solen, dvs. Skriften (s. 65). I den forstand er Skriften strengt taget ikke alene (s. 28).

Dermed gør Vanhoozer også op med det, han kalder "naiv biblicisme" eller tradition 0, som ikke vil vide af nogen tradition, men som til gengæld ender med at bygge på individuelle oplevelser og gøre kirken overflødig (s. 25f; 36).

Vanhoozer sætter således mange gode ord på det forhold mellem Skriften og bekendelsesskrifterne, der i andre sammenhænge er udtrykt som *norm* og *afløst norm*. Dog er hans traditionsbegreb ikke reserveret bekendelserne.

Uklarheder

Jeg vil også nævne nogle af hagerne ved bogen. Sproget er kompliceret og meget snakkende. Opbygningen er rodet. Der er flere henvisninger og citater, men det er ikke altid klart, om de udtrykker Vanhoozers egen holdning eller blot er perspektiveringer. Oversættelsen bærer desuden præg af adskillige anglicismer, som burde være luget ud i kor-

rekturen.

Vanhoozer er en af drivkræfterne i et projekt, hvor de prøver at genstarte dialogen mellem pavekirken og de protestantiske kirker. Måske er det grunden til, at hans brug af ordet "katolsk" er uklar. Sommetider bruges det i betydningen "almindelig" eller "helheden" (jf. s. 51), men andre gange tilsyneladende om pavekirken. I den fjerde og sidste af hans afrundende tesser taler han således om, at vi i udgangspunktet skal anerkende katolsk tradition som sand, bibelsk og ledet af Ånden, men han tager ingen forbehold for pavekirkens uevangeliske læresætninger.

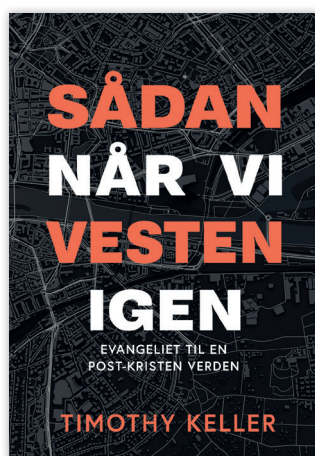
Vanhoozer nævner ofte Åndens nødvendighed for tolkningen, og at vi skal lytte til Åndens tale gennem Skriften og til andre, som gør det samme (s. 61). Jeg ville ønske, at Vanhoozer havde sat lidt flere ord på, hvordan han mener, denne lytten til Ånden og vurdering af, om andre lytter til Ånden, skal foregå.

Her er på mange måder en relevant og interessant bog med mange fine pointer, men også flere uklarheder. ■

Vanhoozer gør op med dem, som ikke vil vide af nogen tradition, men som til gengæld ender med at bygge på individuelle oplevelser

Sådan når vi Vesten igen

BOGANMELDELSE AF KASPER BECK DREJER

Sådan når vi Vesten igen

Evangeliet til en post-kristen verden

Timothy Keller
Credo, 2021

64 sider, kr. 69,95

Hvad tænker du, når du hører titlen *Sådan når vi Vesten igen*? I mig opstår der forskellige tanker: glæde, nysgerrighed, mismod, skyldighed og udfordring.

Evangeliets udfordringer i Vesten

Denne korte og præcise bog er skrevet af den amerikanske præst Timothy Keller, hvis bøger er udbredt på hylderne i de kristne hjem i Danmark. I bogen giver Keller først en skarp og kort analyse af nutidens samfund i Vesten, også kaldet det post-kristne samfund.

Keller kommer frem til konklusionen, at nogle af hovedudfordringerne i nutidens Vesten er, at individualismen har sat mennesket i centrum og gjort det guddommelige til fortid. Det betyder, at kernebegreber som synd og frelse m.m. ikke længere eksisterer i Vestens bevidsthed og forståelse: "I dag mener man, at det, vi skal frelses fra, er selve ideen om, at vi har brug for frelse" (s. 7).

Et redskab til videre refleksion

Derefter bruger han resten

Kristne må være en aktiv del af samfundet – fremfor at trække sig tilbage

og størstedelen af bogen på at skrive om forudsætningerne for og praktiske indspark til, hvordan kirken kan nå ud med evangeliet om Jesus til nutiden. Bogen skal derfor læses som en udfordring og inspiration til videre refleksion.

Keller henviser til den tidlige kirkes håndtering af samfundsudfordringerne og trækker det hen til i dag. Han peger på vigtigheden af, at de kristne er "trofast til stede" i samfundet. Med det ønsker han at opmuntre kristne til at være en aktiv del af samfundet, hvor de er, fx med naboer, i ikke-kirkeligt foreningsarbejde, på legepladsen m.m. – fremfor at trække sig tilbage. For derved skabes *forbindelser* og muligheder for både at samtale med og konfrontere mennesker med Guds sandhed om evangeliet.

Keller udfordrer os til at lade kristentroen komme ind under huden i alle dele af vores

liv, så vi kan være *salt og lys* for Jesus. Måske du også skal lade dig udfordre af det og Kellers mange praktiske tanker?

Giver lyst til at reflektere videre

Grundlæggende synes jeg, det er en berigende bog at læse. Den giver mig lyst til at reflektere videre over, hvordan Jesus kan blive en større del af mit liv og kirkens liv.

Men jeg vil også fremhæve to kritikpunkter ved bogen. 1) Der er en del teologiske og samfundsfaglige termer, som ikke bliver forklaret. 2) Jeg så gerne, at Keller stærkere betone, at uanset hvor vellykket eller mislykket vores mission er, så er det Gud, som skaber tro. At skabe tro i menneskers hjerte er ikke mit ansvar eller min fortjeneste, men Guds. Derfor må vi *gå i tillid* til Guds magt og befaling.

Alt i alt: Læs løs og lad dig udfordre!

■

REFLEKSIONSSPØRGSMÅL TIL TEMAET

- 1** På hvilken måde kan tilgangen i de fem punkter, som Kristoffer H. Enevoldsen ridser op på side 9, hjælpe dig til afklaring, når du møder et virvar af fortolkninger af Bibelen?
- 2** Hvad tænker du om sejlrende-modellen, der er beskrevet på side 13? Og hvad kan den indebære i din egen hverdag?
- 3** Hvordan vil du selv forholde dig til de tre situationer, Henrik Nymann Eriksen skitserer på side 15-16?

MERE INSPIRATION

HVAD OG HVORDAN SVARE PÅ BØRNS SPØRGSMÅL TIL DEN KRISTNE TRO?

Artikel af Carsten Hjorth Pedersen
kpi.dk/media/27911/artikel_6_-_til_print.pdf

GODT SAGT

Vores generation har mistet grebet i Guds ord. Derfor bliver de rige, når det gælder synspunkter, men fattige, når det gælder standpunkter

DAG RISDAL

UDGIVER:

Luthersk Mission
 Industrivænget 40
 3400 Hillerød

WWW.BUDSKABET.DK

TEMA:

Der er jo så mange meninger ...

Vi lever i en tid og en kultur med mange forskellige meninger. Det gælder både bredt i samfundet, på tværs af kirker og mere internt i kristne menigheder og organisationer. Der er altid mindst to "kloge hoveder", der mener noget forskelligt.

Kan vi så egentlig vide noget om noget som helst? Kan vi tillade os at sige noget om, hvad der er rigtigt og forkert, når det drejer sig om kristen tro og livsstil? Spørgsmålene og usikkerheden frister os til ikke at tage stilling, for "der er jo så mange meninger ..."

Giver det egentlig mening at hævde, at Bibelen er klar – i en tid, hvor alt fortolkes og debatteres?

Hvad gør tidens relativistiske strømninger ved os? Og hvordan navigerer vi som kristne? Hvordan kan vi både være rummelige og tydelige i hjemmet og i menigheden?

FOTO: ISTOCKPHOTO

*Jesus bliver ikke uren, da han rører
 ved den spedalske – til gengæld
 bliver den spedalske ren!*

KASPER ANDREAS BERGHOLT SIDE 23

*I nådemidlerne er Jesus
 nærværende, selv om han
 ikke kan ses, udelukkende
 i kraft af sit løfte*

JAN BYGSTAD SIDE 33